

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

**SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE A
ŠKOLNÍHO SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA PŘI
VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI
VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI NA 1. STUPNI
SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY**
ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

Mgr. Věra Huliciusová

Výchovné poradenství

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Marie Kocurová, Ph.D.

Plzeň 2026

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Praha 29. ledna 2026

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych na tomto místě poděkovala Doc. PaedDr. Marii Kocurové, Ph.D., za odborné vedení mé závěrečné práce, za její cenné rady, připomínky, ochotu a čas, který mi věnovala při konzultacích v průběhu zpracování této práce.

Resumé

Tato závěrečná práce se zabývá problematikou spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na 1. stupni soukromé základní školy. Teoretická část vymezuje systém poradenských služeb ve školství, charakterizuje role obou odborníků, jejich kompetence a legislativní zakotvení, a dále se věnuje problematice inkluzivního vzdělávání a specifikům soukromých škol.

Empirická část práce je založena na kvalitativním výzkumu, jehož cílem bylo analyzovat reálnou podobu spolupráce mezi výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem, identifikovat faktory ovlivňující její kvalitu, její přínosy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a případné bariéry. Výzkum byl realizován prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s odbornými pracovníky ze soukromé a státní základní školy.

Výsledky ukazují, že efektivní spolupráce je založena především na pravidelné komunikaci, jasném vymezení kompetencí a vzájemné důvěře. Přínosem této spolupráce je zejména komplexní podpora žáků, zvýšení efektivity individuálních vzdělávacích plánů a metodická podpora pedagogů. Mezi hlavní bariéry patří nedostatek času, nejasné vymezení rolí a někdy i nedostatečné systémové ukotvení pozice školního speciálního pedagoga.

Práce přispívá k hlubšímu porozumění fungování školního poradenského systému v praxi a nabízí podněty pro zlepšení spolupráce odborných pracovníků ve školách.

Resume

This thesis focuses on the cooperation between an educational counselor and a school special educator in the education of pupils with special educational needs at the primary level of a private elementary school. The theoretical part defines the system of counseling services in education, describes the roles, competencies, and legislative frameworks of both professionals, and addresses inclusive education as well as the specifics of private schools.

The empirical part is based on qualitative research aimed at analyzing the real form of cooperation between these professionals, identifying factors influencing its quality, its benefits for pupils with special educational needs, and potential barriers. The research was conducted through semi-structured interviews with professionals from both a private and a public elementary school.

The findings indicate that effective cooperation is primarily based on regular communication, clearly defined roles, and mutual trust. The main benefits include comprehensive support for pupils, increased effectiveness of individualized education plans, and methodological support for teachers. The main barriers include lack of time, unclear role definition, and, in some cases, insufficient systemic support for the position of a school special educator.

The thesis contributes to a deeper understanding of the functioning of school counseling services in practice and provides recommendations for improving cooperation among educational professionals.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	4
ÚVOD.....	5
1 SYSTÉM PORADENSKÝCH SLUŽEB VE ŠKOLSTVÍ	7
1.1 DEFINICE POJMU PORADENSTVÍ A VÝCHOVNÉ PORADENSTVÍ.....	7
1.2 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ.....	9
1.3 ŠKOLNÍ PORADENSKÉ PRACOVÍŠTĚ	10
2 ROLE VÝCHOVNÉHO PORADCE NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE	12
2.1 LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ	12
2.2 NÁPLŇ PRÁCE	13
2.3 POŽADAVKY NA OSOBNOST A DALŠÍ DOVEDNOSTI A SCHOPNOSTI VÝCHOVNÉHO PORADCE	14
2.4 ETIKA VÝCHOVNÉHO PORADCE.....	15
2.4.1 Etický kodex výchovného poradce.....	15
3 ROLE SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE	17
3.1 LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ	17
3.2 NÁPLŇ PRÁCE	17
3.2.1 Okruhy činností školního speciálního pedagoga	18
3.3 POŽADAVKY NA OSOBNOST A DALŠÍ DOVEDNOSTI A SCHOPNOSTI SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA	20
3.4 ETIKA SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA	20
4 SPOLUPRÁCE MEZI VÝCHOVNÝM PORADCEM A ŠKOLNÍM SPECIÁLNÍM PEDAGOGEM.....	22
4.1 FORMY SPOLUPRÁCE	22
4.1.1 Tvorba a realizace IVP	23
4.1.2 Depistážní a diagnostická činnost.....	23
4.1.3 Preventivní a intervenční programy	23
4.1.4 Konzultace a metodická podpora pedagogům	23
4.1.5 Administrativní spolupráce.....	23
4.1.6 Realita praxe.....	23
4.2 PŘÍNOSY A VÝZVY	23
4.3 BARIÉRY SPOLUPRÁCE	24
5 ŽÁCI SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	26
5.1 LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ PODPŮRNÝCH OPATŘENÍ A INDIVIDUÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU.....	27
5.1.1 Podpůrná opatření.....	27
5.1.2 Individuální vzdělávací plán (IVP).....	27
5.2 INKLUZE ŽÁKŮ SE SVP DO ZÁKLADNÍHO ŠKOLSTVÍ	28
5.3 MOŽNOSTI PORADENSKÉ PÉČE U ŽÁKŮ SE SVP	29
5.3.1 Školní poradenská péče	29
5.3.2 Pedagogicko-psychologické poradny (PPP).....	29
5.3.3 Speciálně pedagogická centra (SPC).....	30
5.3.4 Asistent pedagoga a další podpůrné služby	30
5.3.5 Spolupráce s rodiči a dalšími odborníky	30
6 SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	31
6.1 CHARAKTERISTIKA SOUKROMÉHO ŠKOLSTVÍ V ČR.....	31
6.2 VÝHODY A NEVÝHODY SOUKROMÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOL	32
6.2.1 Výhody soukromých základních škol.....	32
6.2.2 Nevýhody soukromých základních škol.....	33
6.3 TYPY SOUKROMÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOL	33
6.3.1 Typy alternativních soukromých základních škol	33

7	PODPORA A PORADENSKÁ ČINNOST V SOUKROMÝCH ŠKOLÁCH.....	35
7.1	SPECIFIKA ORGANIZACE PORADENSKÉ ČINNOSTI V SOUKROMÉ ŠKOLE.....	35
7.2	MOŽNOSTI A LIMITY PODPORY ŽÁKŮ SE SVP V SOUKROMÉ ŠKOLE.....	36
8	METODOLOGIE A POSTUP VÝZKUM.....	37
8.1	CÍL PRÁCE.....	37
8.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
8.3	METODOLOGIE VÝZKUMU.....	38
8.3.1	Výběr školy a respondentů	38
8.3.2	Metody sběru dat	38
8.3.3	Zpracování a analýza dat	38
8.3.4	Etické aspekty.....	38
9	CHARAKTERISTIKA VYBRANÉ ŠKOLY A RESPONDENTŮ.....	39
9.1	CHARAKTERISTIKA ŠKOLY	39
9.2	CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ ZE SOUKROMÉ ŠKOLY.....	39
9.3	CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ ZE STÁTNÍ ŠKOLY	40
9.3.1	Speciální pedagožka	40
9.3.2	Výchovná poradkyně.....	41
9.3.3	Shrnutí	41
10	POPIS PRŮBĚHU VÝZKUMU.....	42
11	ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ.....	44
11.1	SPOLUPRÁCE VÝCHOVNÉHO PORADCE A ŠKOLNÍHO SPECIÁLNÍHO PEDAGOGA	44
11.1.1	Soukromá základní škola.....	44
11.1.2	Státní základní škola.....	44
11.2	FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ KVALITU SPOLUPRÁCE.....	44
11.3	PŘÍNOSY SPOLUPRÁCE PRO ŽÁKY SE SVP.....	45
11.4	SROVNÁNÍ SPOLUPRÁCE NA SOUKROMÉ A STÁTNÍ ŠKOLE	45
11.5	SHRUTÍ EMPIRICKÉ ČÁSTI	46
12	SHRUTÍ Z ROZHOVORŮ A SROVNÁNÍ ŠKOL.....	48
12.1	SOUKROMÁ ZÁKLADNÍ ŠKOLA	48
12.2	STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLA	48
12.3	HLAVNÍ ROZDÍLY	48
13	DISKUZE	49
13.1	ODPOVĚĎ NA VÝZKUMNOU OTÁZKU 1.....	49
13.2	ODPOVĚĎ NA VÝZKUMNOU OTÁZKU 2.....	49
13.3	ODPOVĚĎ NA VÝZKUMNOU OTÁZKU 3.....	49
13.4	ODPOVĚĎ NA VÝZKUMNOU OTÁZKU 4.....	50
13.5	ODPOVĚĎ NA VÝZKUMNOU OTÁZKU 5.....	50
13.6	SHRUTÍ A INTERPRETACE VLASTNÍCH VÝSLEDKŮ	50
13.7	SROVNÁNÍ S EXISTUJÍCÍ LITERATUROU	51
13.8	VYSVĚTLENÍ ODLIŠNOSTÍ.....	51
13.9	IDENTIFIKACE LIMITŮ A SLABÝCH MÍST.....	52
13.10	NEZODPOVĚZENÉ OTÁZKY	52
13.11	NÁVRHY NA BUDOUCÍ VÝZKUM	52
13.12	SHRUTÍ DISKUZE.....	53
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM LITERATURY.....	56
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	59
	ROZHOVORY.....	I
	ROZHOVOR 1 – SPECIÁLNÍ PEDAGOŽKA, SOUKROMÁ ZÁKLADNÍ ŠKOLA	I
	ROZHOVOR 2 – VÝCHOVNÁ PORADKYNĚ, SOUKROMÁ ZÁKLADNÍ ŠKOLA.....	II
	ROZHOVOR 3 – SPECIÁLNÍ PEDAGOŽKA, STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLA	III

ROZHOVOR 4 – VÝCHOVNÁ PORADKYNĚ, STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLA.....	IV
ROZHOVOR 5 – UČITEL 1. STUPNĚ SOUKROMÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY.....	VI
ROZHOVOR 6 – UČITEL 1. STUPNĚ STÁTNÍ ZÁKLADNÍ ŠKOLY	VII

Seznam zkratek

IVP – individuální vzdělávací plán

PPP – pedagogicko psychologická poradna

SPC - speciálně pedagogické centrum

SPU – specifické poruchy učení

SVP – středisko výchovné péče

ŠSP – školní speciální pedagog

Žák s SVP – žák se speciálními vzdělávacími potřebami

VP – výchovný poradce

Úvod

Podpora žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) představuje zásadní součást současného českého vzdělávacího systému. Rozvoj inkluzivního vzdělávání a posílení poradenských služeb ve školství výrazně proměnilo roli školy i jejích pedagogických a poradenských pracovníků. Na úrovni školy hrají klíčovou úlohu výchovný poradce a školní speciální pedagog, jejichž činnost se významně prolíná při vyhledávání, diagnostice a podpoře žáků se SVP, při práci s jejich rodinami i při poskytování metodické podpory učitelům. Jejich spolupráce tak představuje jeden z hlavních faktorů, které ovlivňují kvalitu podpory poskytované těmto žákům.

Tato závěrečná práce se zaměřuje na to, jak tato spolupráce probíhá v praxi, a to konkrétně na 1. stupni soukromé základní školy. Soukromé školy se od státních mohou lišit v personálních možnostech, organizační flexibilitě, pojetí pedagogické práce i v úrovni zapojení odborných pracovníků. Z tohoto důvodu je zvláště přínosné zkoumat, zda jsou v soukromém prostředí vytvořeny příznivější podmínky pro efektivní poradenskou spolupráci, nebo zda naopak některé aspekty soukromé školní kultury tuto spolupráci komplikují.

Hlavní cíl práce vychází ze snahy porozumět tomu, jak výchovný poradce a školní speciální pedagog spolupracují v reálném provozu školy, jaké formy spolupráce využívají, jaké kompetence uplatňují a jaké bariéry či třecí plochy v této spolupráci vznikají. Základní pilíře výzkumu jsou vyjádřeny výzkumnými otázkami, které zkoumají zejména:

- kompetence a role výchovného poradce a školního speciálního pedagoga na soukromé základní škole
- způsob spolupráce mezi těmito pracovníky v praxi
- faktory, které podporují a jaké naopak limitují kvalitu jejich spolupráce
- přínosy spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga pro vzdělávání žáků se SVP
- odlišnosti spolupráce těchto odborníků v prostředí soukromé školy a na školách státních či obecních

Další výzkumný záměr práce spočívá ve srovnání zkušeností ze soukromé školy s praxí na škole státní. Toto srovnání přináší možnost identifikovat rozdíly v podmínkách, přístupech a efektivitě poradenské spolupráce ve dvou odlišných typech škol.

Struktura práce odpovídá těmto cílům. Teoretická část nejprve uvádí legislativní zakotvení poradenských služeb ve školství, vysvětluje roli výchovného poradce a speciálního pedagoga, zabývá se charakteristikou žáků se SVP a představuje specifika soukromých základních škol. Empirická část poté představí metodologii výzkumu a charakteristiku respondentů ze soukromé a státní školy, popisuje průběh výzkumu a analyzuje výsledky rozhovorů. Závěrečná část práce vyvozuje závěry, které mohou být využitelné jak pro praxi školního poradenství, tak jako podněty pro zlepšení spolupráce odborných pracovníků ve školách.

Tato práce si klade za cíl přispět k pochopení toho, jaká podoba poradenské spolupráce je v praxi nejefektivnější a jak lze optimálně využít potenciálu jak výchovného poradce, tak speciálního pedagoga ve prospěch žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na prvním stupni základní školy.

1 Systém poradenských služeb ve školství

Poskytování poradenských služeb se opírá o právní rámec, který zajišťuje jejich efektivní realizaci a vymezuje rozsah těchto služeb i podmínky, za nichž mohou být poskytovány. Školní poradenské služby spadají pod vyhlášku č. 116/2011 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Nad touto vyhláškou stojí zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen školský zákon). Hlavním úkolem školního poradenství je přispívat k optimalizaci jednotlivých fází i celého procesu výchovy a vzdělávání ve škole i v rodině (Novosad, 2009, s. 194). Novela vyhlášky č. 72/2005 Sb. – konkrétně vyhláška č. 116/2011 Sb. – ze září 2011 zdůraznila postavení poradenských služeb. V současnosti tak v České republice působí dva samostatné poradenské systémy: jeden je řízen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, druhý spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Poradenský systém spadající pod resort práce je nástrojem politiky zaměstnanosti a týká se především řešení problematiky spojené s volbou povolání, jeho změnou a dalšími souvisejícími otázkami. (Zákon č. 435/2004 Sb., § 21 – Poradenské služby, § 33 – Poradenství pro volbu povolání)

Školský poradenský systém (resort školství) se zabývá poradenskou činností vůči žákům, rodičům a oblastmi s tím souvisejícími. Na úrovni školy mluvíme o školním poradenském pracovišti, mimo ni o školských poradenských zařízeních, což jsou pedagogicko-psychologické poradny (PPP) a speciálně pedagogická centra (SPC). Jako další typ pracoviště je nutné zmínit i střediska výchovné péče (SVP), která obvykle spadají pod diagnostické ústavy.

1.1 Definice pojmu poradenství a výchovné poradenství

Pojem poradenství může být v běžné řeči chápán různorodě. Obecně jej lze popsat jako vztah mezi dvěma rovnocennými osobami, přičemž jedna z nich – poradce – poskytuje radu s cílem pomoci druhé osobě nebo skupině, tedy klientovi. Ve skutečnosti však nejde o přímé řešení klientova problému poradcem, ale spíše o podporu klienta při hledání vlastních cest, jak danou situaci zvládnout. Typicky jde o složitější proces, v němž se poradce snaží napomoci klientovi k objevení a využití jeho vlastních možností. Poradenství může plnit i preventivní funkci, kdy poradce působí tak, aby předešel vzniku obtížné situace.

Informativní poradenství se pak zaměřuje na poskytování informací veřejnosti o možných problémových oblastech různými způsoby. Významnou roli hraje i vědecká dimenze poradenství, která shromažďuje nové poznatky, analyzuje je a usiluje o jejich praktické uplatnění (Svobodová, 2015; Knotová et al., 2014). Podrobnou definici tohoto pojmu nacházíme např. u Kohoutka a kol. (2003, s. 15), kteří charakterizují poradenství jako *„interpersonální komunikaci, proces a vztah, v němž jedna osoba (poradce, ať je to již pedagog, úředník, psycholog, právník atp.) se snaží svou radou pomoci, komu radí (osobám, jednotlivcům i skupinám). Smyslem porady je, aby ti, kterým radíme, správně pochopili své problémy a dokázali se s nimi vyrovnat.“* Poradenský vztah představuje vztah mezi poradcem a klientem. Pojmem poradce, nebo konzultant, definují Drapela a kol. (1995, s. 10) odborníka, který *„se snaží rozvíjet pozitivní prvky klientovy osobnosti a tím snižovat jeho problémy, případně jim i předcházet.“* Poradce má nad řešením problému pouze nepřímou moc. Pojmem klient označuje Block (2007) *„osobu, nebo skupinu lidí, které poradce ovlivňuje, aniž by je přímo řídil.“* Vztah a vztahovost jsou základními rysy, proto prostřednictvím nich můžeme působit na druhé a měnit jejich osobnosti. Kohoutek (2003, s. 30) definuje poradenský vztah jako *„prostor, v němž probíhá příprava i proces, který klienta mění.“* To, co se děje v průběhu poradenského vztahu, nazýváme poradenským procesem. Block (2007) uvádí, že se jedná o proces *„souvislý, dlouhodobý, založený na vědeckém poznání a empirické zkušenosti.“* Podle Průchy, Walterové a Mareše (2013) výchovné poradenství představuje systém organizované soustavy, která je tvořena speciálními odbornými poradenskými službami určenými k výchově a vzdělávání dětí a dospívajících. Cílovou skupinou poradenství jsou však nejenom žáci a studenti, ale také jejich rodiče, pedagogičtí pracovníci a i jiní zaměstnanci v institucích pečující o děti a dospívající. Výchovné poradenství prioritně řeší především vzdělávací problémy žáků a studentů, nicméně se také zabývají rozvojem jejich osobnosti a též jim pomáhají zodpovědět otázky v případech, kdy zvažují, jakou další školu studovat. Mezi zařízení výchovného poradenství se řadí jak osoba výchovného poradce, tak i školní metodik prevence, školní psycholog, školní speciální pedagog. Dále sem patří jednotlivé pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče a v neposlední řadě také dětské diagnostické ústavy a výchovné ústavy. S vysvětlením pojmu výchovného poradenství přichází i Opekarová (2010), která jej chápe jako *„poskytování odborných poradenských a podpůrných služeb v rámci výchovy a vzdělávání dětí a dospívajících.“* Tento typ poradenství je organizován a podporován státem a v souladu s názory výše uvedených autorů – není určen pouze pedagogům, ale mohou

z něj čerpat také rodiče žáků a studentů. Hlavním cílem výchovného poradenství je přispět k řešení problémů mladých lidí, které souvisejí s jejich výchovou, vývojem nebo vzděláváním. Poradenství obecně představuje vzájemnou interakci mezi lidmi v situacích, kdy se ocitnou před problémem, rozhodnutím či konkrétní úlohou. V takových chvílích potřebují konzultovat své myšlenky a záměry, ověřit si plánované kroky a získat podporu při hledání vhodného řešení, které jim přinese uspokojení a posune vpřed.

1.2 Školská poradenská zařízení

Právní zakotvení existence a funkce školských poradenských zařízení je upraveno ve školském zákoně, konkrétně v § 116. Tento paragraf vymezuje rozsah jejich činností, které zahrnují nejen poradenství, ale také metodickou podporu, poskytování informací, diagnostiku, speciálně-pedagogické služby a preventivně výchovné aktivity. Tyto služby jsou určeny nejen žákům a studentům, ale také jejich rodičům, pedagogickým pracovníkům a dalším subjektům působícím v oblasti školství. Díky tomuto širokému spektru činností představují školská poradenská zařízení klíčovou oporu při volbě vhodného vzdělávacího směru a profesní orientace žáků a studentů. Neméně významná je i jejich spolupráce s dalšími institucemi a orgány, jako jsou například orgány sociálně-právní ochrany dětí. Knotová a kol. (2014) zařazují do soustavy školských poradenských zařízení především pedagogicko-psychologické poradny a speciálně-pedagogická centra.

Pedagogicko-psychologické poradny se v rámci svého působení zaměřují především na identifikaci a řešení situací, v nichž dochází k narušení procesu vzdělávání. Odborná péče je v těchto zařízeních poskytována dětem a dospívajícím od tří let věku až do ukončení jejich středoškolského studia a také VOŠ. Služby zajišťují především kvalifikovaní psychologové a speciální pedagogové, případně dle potřeby i sociální pracovníci. Pedagogicko-psychologické poradny představují významný prvek podpůrného systému ve vzdělávání – napomáhají klientům v orientaci při volbě budoucí profesní dráhy, systematicky se věnují prevenci rizikového chování ve školním prostředí a zajišťují odbornou diagnostiku výchovných a vzdělávacích obtíží žáků a studentů.

Slowík (2022) uvádí, že na rozdíl od pedagogicko-psychologických poraden se speciálně-pedagogická centra zaměřují na poskytování obdobných služeb, avšak cílených na osoby s různými typy zdravotního postižení. S tím souvisí i odborná a podpůrná péče, která je těmto klientům nabízena. V těchto zařízeních jsou především zaměstnání speciální pedagogové spolu s psychology a sociálními pracovníky. Knotová a kol. (2014) dále doplňují, že speciálně-pedagogická centra poskytují metodickou podporu také pedagogům

běžných škol, kteří ve svých třídách pracují s již inkludovanými žáky se zdravotním postižením. V těchto případech se speciálně-pedagogická centra podílejí na zajišťování kompenzačních pomůcek a dalších zařízení, které jsou nezbytné pro žáky v souladu s individuálním vzdělávacím plánem.

1.3 Školní poradenské pracoviště

Společenské změny a proměny životního tempa přinesly nové výzvy, které se promítly do prostředí škol i rodin. Školy se snažily na tyto proměny adekvátně reagovat a vytvářet pro své žáky co nejvhodnější podmínky pro vzdělávání. Významným trendem současnosti je rovněž snaha o co nejvyšší míru inkluze, a to jak žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, tak žáků nadaných, do běžného vzdělávacího procesu (Najmonová et al., 2023).

Jak uvádí Kohoutek (1999), v minulosti byla činnost pedagogicko-psychologických poraden zaměřena především na diagnostiku problémového chování dětí a adolescentů. V současnosti se však důraz přesouvá spíše na preventivní činnosti a poradenské intervence. Ty se dnes zaměřují nejen na děti s obtížemi, ale na celkový rozvoj psychiky všech žáků. S tímto posunem se však pojí zvýšené nároky na učitele a jejich pedagogicko-psychologické kompetence.

Poradenské služby tak v rostoucí míře využívají nejen samotní žáci, ale také pedagogové. Problematickým aspektem však zůstává nedostatečný počet pedagogicko-psychologických poraden a odborníků, kteří v nich působí. Z tohoto důvodu není možné uspokojit všechny, kteří tuto odbornou pomoc potřebují.

Tato situace vedla k úvahám o rozšíření systému poradenských služeb, což vyústilo ve vznik školních poradenských pracovišť přímo v rámci jednotlivých škol (Pešová & Šamalík, 2006). Systém pedagogicko-psychologického poradenství v českém školství je dnes možné rozdělit na dvě hlavní složky: školská poradenská zařízení a školní poradenská pracoviště. Školní poradenská pracoviště působí přímo v prostředí školy a jejich činnost je řízena ředitelem školy nebo jím pověřenou osobou.

Na rozdíl od minulosti, kdy byl za poradenství ve škole odpovědný výhradně výchovný poradce, se dnes na této oblasti podílí širší tým odborníků. Rozšíření těchto služeb je výsledkem rostoucí poptávky a také důsledkem novel školského zákona. Do školních poradenských týmů dnes patří kromě výchovného poradce školní psycholog, speciální

pedagog, metodik prevence a třídní učitel. V některých případech se tým rozšiřuje i o další učitele působící na dané škole či asistenty pedagoga.

Významnou roli v systému školního poradenství nadále hraje také třídní učitel, který zajišťuje komunikaci mezi žákem, jeho rodinou a školním poradenským týmem. Účinné poskytování podpory je tak závislé na úzké spolupráci a koordinaci všech zúčastněných.

Na základě personálního obsazení školního poradenského týmu rozlišujeme dvě úrovně těchto pracovišť – základní a rozšířenou. Základní typ zahrnuje výchovného poradce a metodika prevence, zatímco v rozšířeném modelu figurují i další odborníci, jako je školní psycholog nebo speciální pedagog (Knotová et al., 2014; Slowík, 2022).

Podle novely Šk.zákona se bude měnit.¹

Oblast	Stav před novelou	Stav po novele
existence ŠPP	dobrovolná, interpretační	zákonná povinnost
psycholog ve škole	obvykle projektová pozice	zákonem definovaná a financovaná
sociální pedagog	nebyl legislativně ukotven	výslovně uveden
rozsah služeb	hlavně diagnostika	prevence, klima školy, duševní zdraví
odpovědnost ředitele	nejasně vymezená	jasně definovaná povinnosti

Tabulka 1 - srovnání změn²

¹ <https://msmt.gov.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-9-2025>

² https://msmt.gov.cz/uploads/legislativa/72_2005_1.9.2025.pdf

2 Role výchovného poradce na základní škole

Výchovného poradce na základní škole lze považovat za jednoho z pedagogických pracovníků, který musí splňovat zákonem stanovené kvalifikační požadavky a další předpoklady, zejména co se týče potřebné délky pedagogické praxe a specializačního vzdělání, jak uvádějí Knotová a kol. (2014). Jmenuje ho ředitel školy, který je zároveň jeho přímým nadřízeným.

Hlavní náplní práce výchovného poradce je poskytování odborných pedagogicko-psychologických služeb přímo na škole a to žákům, studentům, jejich rodičům i pedagogickému sboru.

O roli výchovného poradce píše i Opekarová (2010), která ho charakterizuje jako pedagoga-specialistu s příslušnou kvalifikací. Výchovný poradce zároveň zajišťuje komunikaci a koordinaci mezi žákem a školou, ale i mezi školou a pedagogicko-psychologickými poradnami. Měl by být schopen nezaujatě sbírat informace o žákovi a objektivně je zpracovávat. Dále by měl umět diagnosticky vyhodnotit i informace od osob, které žáka dobře znají, a tyto podklady sdílet s kolegy, aby s žákem mohli účinně pracovat.

Z uvedeného vyplývá, že kvalitně pracující výchovný poradce je pro školu nepostradatelným odborníkem a cennou podporou.

2.1 Legislativní zakotvení

Michalík a kol. (2015) rovněž uvádějí, že výchovný poradce představuje základní pilíř školního poradenského pracoviště. Tato pozice je organizačně začleněna do každé základní školy, protože jde o povinnost stanovenou platnými právními předpisy. Mezi nejdůležitější normy patří zejména školský zákon č. 561/2004 Sb. a vyhláška č. 72/2005 Sb., kde je podrobně popsána náplň práce výchovného poradce. Dále je nezbytné, aby výchovný poradce splňoval kvalifikační požadavky definované zákonem č. 317/2005 Sb. Pozice výchovného poradce je rovněž vymezena zákonem o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb. § 7.

V rámci školského zákona je nutné zmínit zejména ustanovení § 21 odst. 1 písm. f), které zakotvuje právo žáků a studentů na poskytování poradenských a informačních služeb jak školními, tak školskými zařízeními v otázkách vzdělávání. Z toho lze tedy odvodit, že pokud jsou tyto služby na škole poskytovány výchovným poradcem, je jeho role na každé škole nezastupitelná a klíčová.

Vyhláška č. 317/2005 Sb., konkrétně v § 8, stanovuje kvalifikační požadavky pro tuto profesi. Výchovný poradce by měl absolvovat specializaci v oborech jako pedagogika, speciální pedagogika či psychologie, což mu umožňuje vykonávat specializovanou metodologickou činnost. Dále je stanoveno, že výchovným poradcem se stává osoba po absolvování celoživotního vzdělávání na vysoké škole nebo v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Toto vzdělávání musí mít rozsah minimálně 250 vyučovacích hodin a je zakončeno obhajobou závěrečné práce a ústní zkouškou. V souladu se zákonem č. 563/2004 Sb. je výchovný poradce považován za pedagogického pracovníka.

2.2 Náplň práce

Příloha 3 vyhlášky č. 75/2005 Sb. obsahuje přesný popis pracovní náplně výchovného poradce, tedy soubor standardních činností, které může v praxi vykonávat. Tento rozsah zahrnuje různé služby, především poradenské, metodické a informační. Jak už bylo zmíněno, vyhláška jasně stanovuje, že výchovný poradce podporuje žáky a studenty při správném výběru dalšího vzdělávání a budoucí profese, což spadá pod kariérové poradenství.

Další důležitou oblastí je vyhledávání a základní vyšetřování žáků, kteří mají výchovné nebo vzdělávací potíže a potřebují odpovídající pomoc a péči. Toto se týká jak žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, tak i žáků nadaných. Klíčová je také spolupráce výchovného poradce s dalšími institucemi, zejména se školskými poradenskými zařízeními.

Hlavní úkoly výchovného poradce:

1. Výchovné poradenství a prevence problémů:

Výchovný poradce se zaměřuje na prevenci sociálně patologických jevů, jako je šikana, záškoláctví, závislosti nebo problémy v rodinách. Identifikuje rizikové faktory, které mohou ohrozit psychické nebo sociální zdraví žáků, a včas se snaží zamezit jejich rozvoji.

2. Poradenství v oblasti školního výkonu a motivace:

Výchovný poradce monitoruje školní výkon žáků, analyzuje jejich silné a slabé stránky a pomáhá jim najít efektivní metody učení. Jeho úkolem je podpořit žáky, kteří mají problém s učením, organizováním času nebo s osobními problémy, které ovlivňují jejich školní výsledky.

3. Podpora při volbě profesní dráhy:

Výchovný poradce pomáhá žákům při rozhodování o volbě střední školy, profesní orientaci nebo případném dalším vzdělávání. Provádí kariérové poradenství a poradenské činnosti, které zahrnují testy zájmů, schopností a preferencí žáků.

4. Spolupráce s rodiči a učiteli:

Výchovný poradce je mostem mezi školou a rodinou. Úzce spolupracuje s pedagogy, rodiči, ale i externími odborníky (např. psychology nebo speciálními pedagogy) na zajištění individuální podpory pro žáky, zejména pro ty s vývojovými nebo psychickými problémy. Spolupráce s rodiči je klíčová pro identifikaci problémů a jejich efektivní řešení.

5. Monitoring duševního zdraví:

Výchovný poradce se podílí na prevenci a včasné detekci problémů duševního zdraví, jako jsou úzkostné stavy, deprese, poruchy chování nebo sebevražedné sklony. Pomáhá žákům získat potřebnou odbornou péči a usměrňuje je v případě potřeby k terapeutům nebo psychologům.

2.3 Požadavky na osobnost a další dovednosti a schopnosti výchovného poradce

Výchovný poradce svým působením ovlivňuje formování osobnosti dítěte, jeho hodnot, postojů a vzorců chování. Díky svým osobnostním vlastnostem dokáže podpořit dítě k přirozenějšímu vyjadřování, což často odhalí hlubší problémy. V tomto smyslu lze říci, že profese výchovného poradce je charakterizována jako „pomáhající povolání“. Mezi klíčové osobnostní rysy výchovného poradce patří vyrovnanost, etické a morální kvality, odolnost vůči stresu a frustraci, prosociální zaměření, altruismus, morální vyspělost, odpovědnost a schopnost sebereflexe. Tyto vlastnosti významně ovlivňují, jak žáci a studenti vnímají výchovného poradce (Hadj-Moussová, 2006).

Podle Knotové a kol. (2014) je od výchovného poradce požadováno, aby byl vynikajícím komunikátorem – a to jak v psychologické a sociální rovině, tak po jazykové a obsahové stránce. V psychologickém aspektu jde zejména o aktivní naslouchání, kladení otázek a jasné formulování myšlenek. Otevřená komunikace umožňuje výchovnému poradci proniknout do osobního života žáka i jeho rodiny, což vyžaduje zachování důvěrnosti, taktnost a diskrétnost.

Mezi nejdůležitější kompetence výchovného poradce patří schopnost navázat a udržovat vztah se žákem a působit v rámci tohoto vztahu smyslně. Pro správné pochopení žáka je klíčová empatie a pozitivní přístup k řešení problémů. Nezbytné jsou také výborné komunikační dovednosti. K dalším důležitým vlastnostem patří otevřenost, vřelost, optimistický přístup a respekt vůči ostatním (Hadj-Moussová, 2006). Výchovný poradce by měl mít hluboké znalosti problematiky, aby dokázal adekvátně rozhodnout, co je v jeho kompetenci řešit samostatně a kdy je potřeba spolupracovat s dalšími odborníky.

2.4 Etika výchovného poradce

Pro správné vykonávání činností výchovného poradce je nezbytné dodržovat etické principy. Tyto zásady jsou klíčové pro budování kvalitního vztahu s žáky, jejich rodiči i pedagogy. Výchovní poradci jsou povinni řídit se etickým kodexem, jehož konkrétní principy jsou dostupné na webových stránkách Asociace výchovných poradců (2008). Mezi tyto zásady patří například etická odpovědnost vůči klientům, kdy poradce vždy upřednostňuje zájmy žáků či studentů před vlastními. Důležitá je také profesionalita ve veškeré komunikaci a kontaktu s klientem, přičemž poradce musí vždy respektovat etické normy.

Podle Mertina, Krejčové a kol. (2020) je nezbytné, aby výchovný poradce dodržoval etické zásady nejen při samotném poskytování poradenství, ale také v chování, které slouží k ochraně klienta. Základním požadavkem je získání informovaného souhlasu od žáka, studenta nebo jeho zákonného zástupce, který umožňuje poradci vykonávat jeho poradenské služby. Rovněž je zásadní, aby žák vůči poradci choval důvěru a spolupracoval s ním otevřeně a upřímně. Etický přístup a dodržování těchto principů jsou základem pro dlouhodobě efektivní práci výchovného poradce.

2.4.1 Etický kodex výchovného poradce

Etický kodex slouží jako základní rámec profesního jednání výchovných poradců a vymezuje pravidla, která jsou závazná nejen pro samotného odborníka, ale i pro jeho spolupráci s klienty a dalšími pracovníky školy. Každá profese, která působí v oblasti pomáhajících činností, potřebuje jasně stanovené etické normy. Tyto normy chrání nejen zájmy klienta, ale i důvěryhodnost a odbornost dané profese.

Jedním z klíčových etických principů je zodpovědnost vůči klientům. Výchovný poradce by měl poskytovat své služby s odbornou pečlivostí, respektem a s hlubokým vědomím odpovědnosti za důsledky svých doporučení. V žádném případě nesmí využívat

důvěrný vztah s klientem k dosažení vlastního osobního nebo profesního prospěchu. Zároveň by měl být otevřený a transparentní v poskytování informací – klient má právo být informován v úplnosti a srozumitelně.

Důležitou součástí profesní etiky je rovněž nestrannost a respekt k individualitě každého klienta. Výchovní poradce nesmí projevovat jakoukoli formu předsudků nebo diskriminace z důvodu rasy, pohlaví, věku, náboženství, sexuální orientace, nebo zdravotního postižení. Rovněž je povinen chránit soukromí a důvěrnost sdělených informací. Tyto informace může sdílet s dalšími odborníky pouze tehdy, pokud je to nezbytné z hlediska odborného zájmu klienta, a vždy s důrazem na etickou odpovědnost.

Citlivé nakládání s informacemi se nevztahuje na případy, kdy je třeba sdílet důležité údaje v rámci pedagogického sboru – například za účelem vytvoření podpůrných opatření. I v těchto situacích je však nutné postupovat citlivě a s ohledem na ochranu osobních údajů žáka či rodiny (Mertin & Krejčová, 2020).

3 Role speciálního pedagoga na základní škole

Současný poradenský systém se prostřednictvím inkluzivního přístupu snaží vytvořit co nejvhodnější podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci běžného školního prostředí. K dosažení tohoto cíle je nezbytná odborná podpora, kterou zajišťují buď školská poradenská zařízení, nebo školní poradenská pracoviště. Právě v těchto pracovištích se stále častěji setkáváme s pozicí školního speciálního pedagoga.

Potřeba zavedení této profese vychází z nedostatku péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, z omezených časových možností věnovaných této skupině žáků a z nedostatečné odborné připravenosti pedagogických pracovníků. Tato situace vedla k vytvoření pozice speciálního pedagoga, který není vyučujícím, ale působí jako odborník přímo na škole v rámci školního poradenského týmu. Díky tomu může být speciálně pedagogická péče poskytována přímo ve školním prostředí. Přestože původním účelem této pozice byla práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, dnes již kompetence školního speciálního pedagoga tento rámec významně přesahují. (Kucharská, 2013, s. 33)

3.1 Legislativní zakotvení

Odborná způsobilost školního speciálního pedagoga je stanovena zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Podle § 2 odst. 2 tohoto zákona je speciální pedagog zařazen mezi pedagogické pracovníky vykonávající přímou pedagogickou činnost. Konkrétní kvalifikační požadavky pak určuje § 18 téhož zákona.

Speciální pedagog získává potřebnou kvalifikaci absolvováním akreditovaného magisterského studijního programu se zaměřením na speciální pedagogiku, nebo prostřednictvím doplňujícího studia zaměřeného na rozšíření odborné kvalifikace v rámci příbuzných oborů, jako jsou pedagogika, předškolní pedagogika, učitelství pro základní či střední školy, případně vychovatelství. Každý pedagogický pracovník musí kromě odborné kvalifikace splňovat také osobnostní předpoklady pro výkon svého povolání, jak vyplývá z § 3 zákona č. 563/2004 Sb.

3.2 Náplň práce

Školní speciální pedagog je členem školního poradenského pracoviště, kde je podřízen vedoucímu tohoto pracoviště a patří mezi odborníky zajišťující zde poradenské činnosti.

Podle Knotové a kol. (2014) se jeho práce zaměřuje na:

- koordinaci speciálně pedagogického poradenství,
- pomoc při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů (IVP) pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- poskytování poradenské pomoci rodičům nebo zákonným zástupcům žáků,
- metodickou a odbornou podporu pedagogickým pracovníkům,
- realizaci speciálně pedagogických činností,
- reedukaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,
- návrhy a realizaci opatření ke zkvalitnění vzdělávací práce ve speciální pedagogice.

Další aktivity, které může školní speciální pedagog vykonávat, zahrnují (Knotová a kol., 2014):

- aktivní účast při zápisech do prvních tříd,
- spolupráci s třídními učiteli a výchovnými poradci při tvorbě podpůrných programů pro školně neúspěšné žáky,
- spolupráci s pracovníky pedagogicko-psychologických poraden (PPP) a dalšími specializovanými institucemi,
- administrativní činnosti související s jeho prací (např. evidence konzultací, vedení dokumentace),
- pravidelné sebevzdělávání a absolvování odborných kurzů.

3.2.1 Okruhy činností školního speciálního pedagoga

1. **Depistážní činnosti** - cílem je vyhledat žáky s výukovými obtížemi a zařadit je do speciálně pedagogické péče.
2. **Diagnostická a intervenční činnost** - školní speciální pedagog provádí diagnostiku speciálních vzdělávacích potřeb žáka, analyzuje a vyhodnocuje získané informace, identifikuje hlavní problémy a stanovuje individuální plán podpory jak ve škole, tak i mimo ni.

Realizace intervenčních činností zahrnuje (Michalík a kol., 2015):

- krátkodobou i dlouhodobou individuální práci se žákem,
- speciálně pedagogickou vzdělávací činnost, reedukaci, kompenzaci a stimulaci skupiny žáků,
- účast na tvorbě individuálních vzdělávacích plánů,
- průběžné vyhodnocování efektivity navržených opatření a jejich případné úpravy,
- úpravy školního prostředí a zajištění speciálních pomůcek,
- komunikaci a spolupráci s rodinou žáka,
- poskytování poradenských intervencí žákům, rodičům i pedagogům,
- účast na kariérovém poradenství,
- konzultace s pracovníky specializovaných poradenských zařízení.

Školní speciální pedagog využívá diagnostické metody, ke kterým je kvalifikován ze svého studia. Mezi nejčastější patří diagnostika školní zralosti, dílčích funkcí (například lateralita, motorika, zrakové vnímání), skupinová diagnostika sociálního klimatu třídy nebo didaktické testy (Vítková, 1998).

3. **Metodické a koordinační činnosti** - zahrnují přípravu a úpravu podmínek pro inkluzi žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, spolupráci se školskými poradenskými zařízeními a dalšími institucemi, účast na tvorbě individuálních vzdělávacích plánů a školních programů. Dále poskytují metodickou podporu pedagogům, včetně předávání speciálních didaktických materiálů a metod práce s žáky se SVP. Školní speciální pedagog také koordinuje a metodicky vede pedagogické asistenty ve škole (Michalík a kol., 2015).

3.3 Požadavky na osobnost a další dovednosti a schopnosti speciálního pedagoga

Významným faktorem ovlivňujícím úspěšnost práce školního speciálního pedagoga je typ jeho osobnosti. Klíčové předpoklady pro výkon této profese zahrnují zejména empatii, schopnost naslouchat, spolupráci, trpělivost, komunikační dovednosti a kreativitu. Důležité je, aby pedagog dokázal efektivně spolupracovat s dalšími členy školního týmu při stanovování společných cílů, jejich realizaci a následném vyhodnocování (Knotová a kol., 2014).

Empatie hraje v této profesi zásadní roli – umožňuje pedagogovi vcítit se do situace druhého a nabídnout vhodnou pomoc. S empatií úzce souvisí i schopnost naslouchat a dobře komunikovat, protože školní speciální pedagog přichází denně do kontaktu nejen se žáky, ale také s ostatními učiteli, rodiči i odborníky z dalších institucí.

Pro výkon této profese je rovněž důležitá kreativita. Školní speciální pedagog často hledá efektivní a zároveň originální řešení, která dokážou zaujmout dítě a motivovat ho ke spolupráci (Knotová a kol., 2014).

Ačkoliv je školní speciální pedagog odborníkem, na kterého se mohou učitelé obracet s žádostí o radu, neměl by vystupovat v roli nadřazeného experta. Naopak je žádoucí, aby byl ostatními pedagogy vnímán jako rovnocenný partner a součást týmu. Takový přístup napomáhá budování důvěry a efektivní spolupráci.

3.4 Etika speciálního pedagoga

Etické zásady jsou pro speciálního pedagoga klíčovým rámcem jeho profesionálního chování. Jelikož se jedná o pomáhající profesi, která pracuje s citlivými informacemi, zranitelnými dětmi i jejich rodinami, musí odborník jednat vždy s ohledem na důstojnost klienta, zachovávat mlčenlivost a pracovat v rámci své odborné kompetence.

Speciální pedagog:

- respektuje lidská práva a důstojnost všech žáků bez ohledu na jejich zdravotní stav či sociální zázemí,
- nezneužívá své postavení a vystupuje vždy jako rovný partner ve spolupráci s kolegy, rodiči i dětmi,
- uchovává důvěrnost sdělených informací a chrání je před zneužitím,
- při nejasnostech vyhledává odbornou konzultaci a respektuje hranice své odbornosti,
- průběžně se vzdělává a reflektuje své chování i postupy z etického hlediska.

Přestože jednotný etický kodex pro školní speciální pedagogy zatím v ČR chybí, je možné se inspirovat kodexem Speciálně pedagogických center (SPC), který stanovuje základní pravidla bezpečné a respektující praxe v oblasti speciální pedagogiky (Speciálně pedagogické centrum Valašské Meziříčí. Etický kodex poradenských pracovníků.)³

³ https://spc.valmez.cz/stranka.php?stranka=34&utm_source=chatgpt.com. [cit. 2025-08-02]

4 Spolupráce mezi výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem

Úzká kooperace mezi školním speciálním pedagogem a výchovným poradcem je klíčovým prvkem efektivního školního poradenského systému. Oba odborníci se ve své činnosti často prolínají, zejména v oblasti podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Společně se mohou podílet na vytváření individuálních vzdělávacích plánů (IVP), plánování podpůrných opatření, vyhodnocování efektivity vzdělávacího procesu, a také na přípravě dalších školních dokumentů souvisejících s inkluzivním vzděláváním.

Školní speciální pedagog se zpravidla zaměřuje především na žáky, kteří vyžadují specifickou odbornou podporu vyplývající z jejich zdravotního nebo sociálního znevýhodnění, případně z poruch učení nebo chování. Jeho úlohou je zejména zajištění speciálně pedagogické podpory, která může zahrnovat jak přímou práci s dítětem (např. reedukace, kompenzační cvičení, stimulační programy), tak i nepřímou podporu spočívající v metodickém vedení učitelů nebo konzultacích s rodiči.

V kontextu spolupráce s výchovným poradcem se školní speciální pedagog uplatňuje zejména při diagnostice speciálních vzdělávacích potřeb žáků, identifikaci překážek v učení a při navrhování vhodných forem podpory. Společně pak mohou koordinovat vznik individuálních vzdělávacích plánů, a to v úzké součinnosti s třídními učiteli, asistenty pedagoga, případně dalšími odborníky (např. školní psycholog, pracovníci pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra).

Ačkoli je role školního speciálního pedagoga v inkluzivním vzdělávání čím dál důležitější, jeho přítomnost ve školách bývá stále často považována za nadstandardní službu. Nicméně tam, kde je tato pozice zřízena a dobře integrována do poradenského systému školy, přispívá významně ke zvýšení kvality vzdělávání a podpory žáků se SVP.

4.1 Formy spolupráce

Spolupráce mezi výchovným poradcem (VP) a školním speciálním pedagogem (ŠSP) je nedílnou součástí efektivní podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Oba odborníci tvoří základní personální složení školního poradenského pracoviště a jejich kooperace se opírá o vzájemnou komunikaci, sdílení informací a koordinaci přímé i nepřímé intervence.

4.1.1 Tvorba a realizace IVP

Jednou z nejdůležitějších forem spolupráce je tvorba a koordinace individuálních vzdělávacích plánů (IVP). VP zajišťuje organizaci schůzek a jednání s rodiči i poradenskými institucemi, zatímco ŠSP poskytuje odborné speciálně pedagogické podklady a navrhuje podpůrná opatření podle individuálních potřeb žáka (Knotová et al., 2014).

4.1.2 Depistážní a diagnostická činnost

VP a ŠSP spolupracují při identifikaci žáků s obtížemi ve vzdělávání. VP sleduje školní výkon, docházku a chování, zatímco ŠSP realizuje detailní diagnostiku (např. testy školní zralosti, testy zrakové percepce, diagnostiku SPU aj.) a vyhodnocuje potřeby žáka (Michalík et al., 2015).

4.1.3 Preventivní a intervenční programy

Společně se VP a ŠSP podílejí na tvorbě preventivních programů zaměřených na podporu školního klimatu, prevenci šikany a podporu duševního zdraví žáků. V rámci intervenčních opatření navrhují vhodné strategie či změny ve vzdělávacím procesu.

4.1.4 Konzultace a metodická podpora pedagogům

VP a ŠSP poskytují pedagogickým pracovníkům metodickou podporu. ŠSP navrhuje vhodné vyučovací strategie, pomůcky a úpravy výuky pro žáky se SVP, VP poskytuje podporu při řešení výchovných problémů nebo při komunikaci s rodiči (Zapletalová, NÚV, nedat.).

4.1.5 Administrativní spolupráce

Součástí spolupráce je vedení dokumentace, evidence konzultací, záznamů o činnosti, tvorba zpráv a příprava podkladů pro PPP a SPC. Oba odborníci se účastní pedagogických rad a případových konferencí, kde informují o aktuální podpoře jednotlivých žáků.

4.1.6 Realita praxe

Ačkoli je role školního speciálního pedagoga v inkluzivním vzdělávání nenahraditelná, v mnoha školách je tato pozice stále chápána jako nadstandardní služba, což může bránit plnému rozvoji spolupráce s výchovným poradcem (Knotová et al., 2014).

4.2 Přínosy a výzvy

Spolupráce mezi výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem má pro inkluzivní školní prostředí zásadní význam. Pokud je dobře nastavena, přináší řadu přínosů:

Přínosy:

- **Komplexní podpora žáků se SVP** – kombinace diagnostického pohledu SŠP a výchovné a organizační podpory VP umožňuje řešit potřeby žáků z více perspektiv (Knotová et al., 2014).
- **Zvýšení efektivity IVP** – spolupráce přispívá k tvorbě reálných a efektivních individuálních plánů, které respektují jak vzdělávací, tak výchovné potřeby žáka (Michalík et al., 2015).
- **Podpora pedagogického týmu** – metodická podpora od obou odborníků pomáhá běžným učitelům lépe reagovat na žáky s odlišnými potřebami (Zapletalová, NÚV, nedat.).
- **Sdílení odborných poznatků** – týmová práce zvyšuje odbornou kvalitu služeb a umožňuje vzájemné učení mezi poradenskými pracovníky.

Výzvy:

- **Nedostatek času a kapacit** – časová vytíženost obou pracovníků často omezuje prostor pro pravidelnou a systematickou spolupráci (Knotová et al., 2014).
- **Nejasné kompetence** – v praxi se někdy překrývají role VP a SŠP, což může vést ke zmatku v odpovědnostech a ke zpoždění podpory pro žáky.
- **Nedostatečné uznání role SŠP** – pozice školního speciálního pedagoga je stále v některých školách chápána jako doplňková, nikoli klíčová, což oslabuje jeho postavení při rozhodování o podpůrných opatřeních (Baslerová et al., 2015).
- **Komunikační bariéry** – úspěch spolupráce závisí na otevřené a pravidelné komunikaci; bez ní hrozí izolace a nekoordinovaný přístup.

4.3 Bariéry spolupráce

Ačkoliv je spolupráce mezi výchovným poradcem (VP) a školním speciálním pedagogem (SŠP) pro inkluzivní vzdělávání klíčová, v praxi naráží na řadu překážek. Tyto bariéry mohou ovlivnit efektivitu poskytovaných poradenských služeb a snižovat jejich dopad na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

- **Nejasné vymezení kompetencí a rolí** - v některých školách nejsou dostatečně specifikovány pracovní náplně VP a SŠP, což může vést k překrývání činností nebo naopak k neřešení některých problémů. Chybějící standardizace rolí způsobuje nejistotu ohledně zodpovědnosti za tvorbu IVP, kontakt s poradenskými zařízeními nebo intervenci u žáků (Baslerová et al., 2015).
- **Nedostatečný časový prostor a přetížení pracovníků** - oba poradenské pracovníky často zatěžuje rozsáhlá administrativa, velké množství případů a mimořádné úkoly spojené s chodem školy. Nedostatek času omezuje možnosti pravidelných konzultací a hlubší týmové spolupráce (Knotová et al., 2014).
- **Absence systematické komunikace** - bez pravidelného předávání informací, koordinace postupů a sdílení případových poznatků může dojít k narušení kontinuity podpory. Pokud spolupráce funguje pouze nahodile, žák se SVP nemusí dostat adekvátní a včasnou pomoc (Zapletalová, NÚV, nedat.).
- **Podceňování role školního speciálního pedagoga** - na některých školách je pozice SŠP vnímána jako doplňková či dočasná. Tento postoj oslabuje jeho autoritu a možnosti plnohodnotně spolupracovat s VP i dalšími pracovníky školy. Také finanční a personální podmínky ne vždy umožňují naplno využít potenciál této profese (Michalík et al., 2015).
- **Nedostatečné odborné vzdělání a informovanost** - někteří VP nebo SŠP nemusí být dostatečně proškoleni v oblasti inkluzivního vzdělávání, nových podpůrných opatření nebo práce s rodinami žáků se SVP.

5 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Podle §16 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona, se za žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) považuje „osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění či užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření“. Tato definice reflektuje posun ve vnímání inkluzivního vzdělávání, kde je kladen důraz nikoli pouze na diagnózu, ale především na konkrétní potřeby jednotlivého žáka (Michalík et al., 2015).

Zatímco starší verze školského zákona uváděla taxativní výčet druhů SVP – konkrétně zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění a sociální znevýhodnění – současná právní úprava je flexibilnější. Upouští od pevného členění a klade důraz na individuální přístup. Tím se rozšiřuje prostor pro přizpůsobení vzdělávání skutečným potřebám žáků, bez ohledu na jejich formální zařazení do určité kategorie (Kendíková, 2016).

Za žáky se SVP tak mohou být považováni mimo jiné:

- žáci s narušenou komunikační schopností,
- žáci se specifickými poruchami učení, pozornosti a chování,
- žáci s různými formami zdravotního postižení (tělesným, mentálním, smyslovým),
- žáci z odlišného sociokulturního prostředí nebo s odlišným mateřským jazykem,
- žáci nadaní a mimořádně nadaní, pokud jejich vzdělávací potřeby vyžadují úpravy výuky (projekt WELCOME, 2019).

Tato skupina je velmi heterogenní – potřeby jednotlivých žáků se liší nejen na základě typu postižení nebo znevýhodnění, ale také v důsledku jeho rozsahu, kombinace více faktorů či osobnostních rysů. Jak upozorňují Hájková a Strnadová (2010), ani stejná diagnóza automaticky neznamená stejné vzdělávací potřeby.

Navzdory této rozmanitosti je společným znakem žáků se SVP přítomnost určitého znevýhodnění, které jim brání vzdělávat se za stejných podmínek jako většinová populace. Jak zdůrazňuje Průcha (2013), je úkolem společnosti vytvořit takové vzdělávací prostředí, které pomocí vhodných nástrojů (např. podpůrných opatření, úprav výuky, asistentské podpory) pomáhá tyto bariéry překonávat nebo alespoň zmírňovat jejich důsledky.

5.1 Legislativní zakotvení podpůrných opatření a individuálního vzdělávacího plánu

Legislativní rámec podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) vychází především ze zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona, v platném znění. Klíčovým ustanovením je § 16, který definuje podpůrná opatření jako nástroje, které umožňují naplnění práva na rovný přístup ke vzdělávání. Tato opatření mohou mít formu úprav metod výuky, hodnocení, materiální podpory či využití odborných pracovníků.

5.1.1 Podpůrná opatření

Podle vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, se podpůrná opatření dělí do pěti stupňů podle náročnosti a míry zásahu do organizace vzdělávání. První stupeň může škola poskytovat samostatně, vyšší stupně vyžadují doporučení školského poradenského zařízení (PPP nebo SPC).

Podpůrná opatření zahrnují:

- úpravy obsahu, forem a metod výuky,
- využití speciálních učebních pomůcek a kompenzačních pomůcek,
- zajištění asistenta pedagoga,
- poskytování pedagogických a psychologických intervencí,
- tvorbu a realizaci individuálního vzdělávacího plánu (IVP).

Jejich cílem je kompenzovat znevýhodnění a umožnit žákovi co nejvyšší míru zapojení do běžného vzdělávacího procesu.

5.1.2 Individuální vzdělávací plán (IVP)

IVP je jedním z nástrojů podpůrných opatření vyššího stupně. Je to plánovací dokument, který je vytvářen na základě doporučení školského poradenského zařízení a zohledňuje specifické vzdělávací potřeby konkrétního žáka. Tvorba IVP je týmovým procesem, na kterém se podílí třídní učitel, školní speciální pedagog, výchovný poradce, zákonný zástupce žáka, a další odborníci podle potřeby.

IVP obsahuje:

- základní informace o žákovi a jeho potřebách,
- cíle vzdělávání v jednotlivých předmětech (popř. oblasti rozvoje),
- úpravy metod a forem výuky,
- využívaná podpůrná opatření,
- plán reedukace nebo intervenční péče,
- způsob hodnocení žáka,
- osoby zodpovědné za realizaci a termíny kontrol a evaluací.

IVP se pravidelně vyhodnocuje a upravuje podle aktuálního vývoje žákových potřeb. Pro školu je závazným dokumentem.⁴

5.2 Inkluze žáků se SVP do základního školství

Inkluze ve vzdělávání představuje koncept zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělání všem žákům, bez ohledu na jejich individuální vzdělávací potřeby, zdravotní stav či sociální zázemí. V českém školství je inkluzivní vzdělávání legislativně zakotveno zejména ve školském zákoně č. 561/2004 Sb., který stanovuje právo žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) na vzdělávání v běžné škole s odpovídající podporou (Zákon č. 561/2004 Sb., §16 odst. 1).

Podpora inkluzivního vzdělávání vyžaduje, aby školy přizpůsobily své prostředí, organizační strukturu a výukové metody tak, aby mohly efektivně reagovat na individuální potřeby žáků se SVP. Podpůrná opatření, upravená ve Vyhlášce č. 27/2016 Sb., zahrnují mimo jiné vytvoření individuálního vzdělávacího plánu (IVP), využití speciálních výukových pomůcek, zajištění asistenta pedagoga, úpravy vyučovacích metod a organizačních forem (Vyhláška č. 27/2016 Sb.).

Rozhodnutí o poskytnutí podpůrných opatření vychází z doporučení školských poradenských zařízení, zejména pedagogicko-psychologických poraden (PPP) a speciálně pedagogických center (SPC) (Michalík et al., 2015).

Základní škola je klíčovým aktérem inkluzivního vzdělávání. Její pedagogický tým musí být připraven nejen na individuální přístup k žákům se SVP, ale také na spolupráci

⁴ <https://msmt.gov.cz/file/44239/>

s odborníky, jako jsou výchovní poradci, školní speciální pedagogové a asistenti pedagoga (Knotová et al., 2014). Výchovný poradce zajišťuje koordinaci mezi školou, rodinou a poradenskými zařízeními, školní speciální pedagog provádí diagnostiku a metodickou podporu, zatímco asistent pedagoga napomáhá při přímé práci s žákem ve třídě (Zapletalová, nedat.).

Mezi nejvýznamnější přínosy inkluze patří sociální začlenění žáků se SVP do kolektivu vrstevníků, rozvoj tolerance a empatie u ostatních žáků a podpora rovného přístupu ke vzdělání. Pedagogové získávají zkušenosti s diferencovanou výukou a inovativními přístupy (Hájková & Strnadová, 2010).

Současně je však nutné čelit řadě výzev, mezi které patří nedostatečné materiální a personální vybavení škol, nedostatečná podpora dalšího vzdělávání pedagogů, a někdy i předsudky nebo nízká motivace některých učitelů či rodičů (Kendíková, 2016). Úspěšná inkluze proto vyžaduje systematickou podporu ze strany státu, školských institucí a odborné veřejnosti.

5.3 Možnosti poradenské péče u žáků se SVP

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) často vyžadují komplexní podporu, která zahrnuje nejen úpravy ve vzdělávacím procesu, ale i specializovanou poradenskou péči. Tato péče je poskytována jak přímo ve škole, tak prostřednictvím externích poradenských zařízení.

5.3.1 Školní poradenská péče

Školy mají povinnost zajistit poradenskou péči prostřednictvím školních odborníků, především výchovných poradců a školních speciálních pedagogů. Tito odborníci zajišťují diagnostiku potřeb žáků, tvorbu individuálních vzdělávacích plánů (IVP), metodickou podporu učitelům a spolupráci s rodiči (Knotová et al., 2014).

Školní speciální pedagog se zaměřuje na identifikaci speciálních potřeb žáka, poskytuje přímou podporu, pomáhá při výběru vhodných metod a pomůcek a realizuje intervenci přímo ve školním prostředí (Michalík et al., 2015).

5.3.2 Pedagogicko-psychologické poradny (PPP)

PPP jsou klíčovým článkem v systému poradenské péče o žáky se SVP. Poskytují odbornou diagnostiku, psychologické poradenství a doporučení podpůrných opatření. Pedagogové i rodiče zde mohou konzultovat obtíže žáka a získat konkrétní rady pro další postup (Kendíková, 2016).

PPP spolupracují s rodiči, školou i dalšími institucemi, čímž zajišťují koordinovanou péči a podporu žáků s různými typy postižení nebo znevýhodnění.

5.3.3 Speciálně pedagogická centra (SPC)

SPC poskytují specializovanou diagnostiku a intervenční služby pro žáky s těžšími či specifickými typy postižení. Nabízejí odborné konzultace, rehabilitaci, terapii a doporučují konkrétní pedagogická opatření či pomůcky.

5.3.4 Asistent pedagoga a další podpůrné služby

Další formou podpory je zapojení asistenta pedagoga, který pomáhá žákovi přímo ve třídě a usnadňuje jeho integraci do kolektivu. Školy mohou využívat i jiné formy podpory, jako jsou logopedické služby, psychoterapie nebo sociální intervence (Vyhláška č. 27/2016 Sb.).

5.3.5 Spolupráce s rodiči a dalšími odborníky

Efektivní poradenská péče vyžaduje úzkou spolupráci všech zainteresovaných stran, především školy, rodičů a odborníků z poradenských zařízení. Rodiče mají klíčovou roli v poskytování informací o potřebách dítěte a v realizaci podpory doma (Knotová et al., 2014).

6 Soukromé základní školy

Soukromé základní školy představují významnou alternativu ke vzdělávání poskytovanému státními institucemi a jejich role v českém vzdělávacím systému se v posledních třech dekáдах postupně posiluje. Vznikly jako reakce na společenské a politické změny počátku 90. let, kdy se otevřel prostor pro větší pluralitu ve vzdělávání a pro možnost volby mezi různými typy škol. Jejich rozvoj je úzce spjat s rostoucími požadavky rodičů na kvalitu, individualizaci a moderní přístupy ve výuce. Tato kapitola se proto zaměřuje na charakteristiku soukromých základních škol, na jejich přednosti a úskalí a také na typologii jednotlivých škol, které se liší pedagogickým zaměřením i organizačními specifiky (Průcha, 2017, s. 198).

6.1 Charakteristika soukromého školství v ČR

Soukromé školy se staly součástí vzdělávacího systému České republiky začátkem 90. let 20. století. Zpočátku nebyl zájem rodičů příliš vysoký, avšak od roku 2010 lze sledovat postupný růst poptávky. Od této doby se soukromé školy staly pro mnohé rodiče vyhledávanou alternativou při volbě základního vzdělávání, neboť od nich očekávají splnění různých požadavků (Dačevová & Němec, 2022).

V současné době mají soukromé školy významné místo mezi vzdělávacími možnostmi a nabízejí rodičům možnost vybrat si pro své dítě prostředí, které nejlépe odpovídá jejich představám o vzdělávací dráze. Vysoká poptávka vede také k růstu jejich počtu – podle údajů Českého statistického úřadu bylo ve školním roce 2020/2021 evidováno 255 soukromých základních škol, což představovalo 5,7 % všech základních škol v republice. I když jde o menší podíl, oproti státním školám jejich počet dlouhodobě stoupá (Dačevová & Němec, 2022). Jak upozorňuje Jarkovská (2018), tento trend může souviset s rostoucím zájmem rodičů o soukromé mateřské školy.

Školský zákon sice neobsahuje přesnou definici pojmu „soukromá škola“, vymezuje je však nepřímo prostřednictvím zřizovatelů. Soukromými jsou takové školy, jejichž zřizovatelem není stát, kraj, obec, registrovaná církev ani náboženská společnost (Zákon č. 561/2004 Sb.). Všechny školy a školská zařízení – tedy i soukromá – musejí být zapsána ve školském rejstříku, jinak nemohou vykonávat vzdělávací činnost.

Zápis do rejstříku má význam také z hlediska financí, protože zakládá škole nárok na prostředky ze státního rozpočtu. Kromě školského zákona je financování soukromých škol upraveno i samostatným zákonem o poskytování dotací (Zákon č. 306/1999 Sb.).

Dotace, které školy získávají od krajských úřadů, slouží k pokrytí nákladů na vzdělávání i na provoz. Výše příspěvku se může lišit podle splnění stanovených kritérií, například podle výsledků inspekční činnosti. Vedle těchto dotací mohou soukromé školy žádat i o příspěvky od obcí (Eurydice, 2021).

Dalším zdrojem financování je školné, které platí rodiče. Jeho výše se mezi školami výrazně liší a závisí na řadě faktorů, jako je náročnost vzdělávacího programu, materiální vybavení nebo ekonomická situace regionu. Přesto však vzdělání získané v soukromé základní škole má stejnou právní hodnotu jako vzdělání na škole státní. Na dodržování pravidel a kvality výuky dohlíží Česká školní inspekce (Zákon č. 561/2004 Sb.).

6.2 Výhody a nevýhody soukromých základních škol

Rostoucí zájem o soukromé školy souvisí s tím, že kromě výhod nabízejí také určité nevýhody. Následující kapitola shrnuje oba pohledy.

6.2.1 Výhody soukromých základních škol

Soukromé základní školy představují alternativu k těm státním, které jsou v posledních letech často kritizovány rodiči i odbornou veřejností. Proto se řada rodičů obrací právě na soukromé školy, které mohou nabídnout odlišný přístup, modernější metody a celkově progresivnější prostředí (Dačevová & Němec, 2022). Někteří rodiče navíc považují soukromou školu za cestu ke kvalitnějšímu vzdělání a za instituci, která lépe odpovídá jejich hodnotám (Simonová, 2017).

Velkým přínosem soukromých škol je možnost využívání specifických pedagogických metod, například Montessori přístup. To může být pro mnoho rodičů klíčovým argumentem při výběru školy (Dačevová & Němec, 2022). Díky větší autonomii a flexibilitě se mohou soukromé školy zaměřit na rozmanité vzdělávací aktivity a lépe integrovat praktická témata, která jsou využitelná v běžném životě (Mazúchová, 2023).

Významnou výhodou je i menší počet žáků ve třídách, což umožňuje individuálnější přístup a více času věnovaného jednotlivým dětem (Simonová, 2017). Mezi další pozitiva patří vyšší hodinová dotace, neformálnější vztah mezi učiteli a žáky, kvalitnější materiální zázemí nebo možnost konzultací.

Tyto faktory hrají důležitou roli při rozhodování rodičů, ale je nutné zohlednit také nevýhody, které s sebou soukromé vzdělávání přináší.

6.2.2 Nevýhody soukromých základních škol

Vedle pozitivních aspektů soukromých škol je nutné reflektovat i jejich negativa. Nejčastěji zmiňovanou nevýhodou jsou finanční náklady spojené se školným, které činí tyto školy nedostupnými pro rodiny s nižším socioekonomickým statusem. Tím může docházet k prohlubování vzdělávacích nerovností a k sociální segregaci (Simonová, 2015).

Školy by měly plnit integrační funkci a spojovat děti z různých prostředí, což přispívá k vyrovnávání rozdílů mezi jednotlivými sociálními skupinami. V případě soukromých škol, kde docházku limituje školné a někdy i přijímací řízení, však existuje riziko, že se do nich budou soustřeďovat zejména děti z rodin s vyšším statusem, což omezuje princip rovného přístupu.

Je však třeba dodat, že soukromé školy nejsou jediným prvkem vzdělávacího systému, který přispívá k segregaci – obdobný efekt mají například víceletá gymnázia či výběrové třídy. Diskuze o nevýhodách soukromých škol je proto důležitá pro hledání cest, jak posílit inkluzivní vzdělávání a zajistit rovný přístup ke kvalitnímu vzdělání pro všechny děti. „*Jedním z problémů soukromých škol je riziko sociální selekce a omezený přístup pro děti z rodin s nižším socioekonomickým statusem.*“ (Průcha, 2017, s. 199)

6.3 Typy soukromých základních škol

Soukromé školy se mohou výrazně lišit svým zaměřením, pedagogickými metodami i organizační strukturou. Některé uplatňují alternativní přístupy, jiné se podobají běžným státním školám, ale obohacují výuku o specifické prvky nebo profilaci.

6.3.1 Typy alternativních soukromých základních škol

Alternativní školy jsou dnes velmi rozšířené a mezi rodiči oblíbené. Podle Průchy (1996) se dělí do tří hlavních skupin – klasické reformní školy, církevní školy a moderní alternativní školy.

- **Klasické reformní školy** mají své kořeny ve 20. letech minulého století a jejich cílem bylo zdůraznit individualitu dítěte a propojit školu s reálným životem (Valenta, 1993). Do této kategorie patří Montessori, Waldorfské, Jenské a Daltonske školy (Průcha, 1996).

- **Montessori školy** vycházejí z myšlenky, že tempo učení musí odpovídat individuálním potřebám dítěte. Charakteristické jsou speciální pomůcky a společná výuka dětí různého věku. Základním principem je samostatnost dítěte vyjádřená heslem: „Pomoz mi, abych to dokázal sám“ (Hainstock, 1997; Pecháčková & Václavík, 2014).
- **Waldorfské školy** staví na antroposofii a kladou důraz na svobodu, rozvoj zájmů a spolupráci namísto soutěže. Typická je slovní forma hodnocení a výuka v tzv. epochách (Kasper & Kasperová, 2008; Grecmanová & Urbanovská, 1997).
- **Jenské školy** podporují učení ve společenství, kdy starší žáci pomáhají mladším. Důležitá je spolupráce, přátelská atmosféra a učitel zde působí spíše jako průvodce (Rýdl, 2001).
- **Daltonské školy** kladou důraz na svobodu, zodpovědnost a samostatnost žáků. Děti si samy plánují tempo učení i témata a učitel má roli poradce. Tento model je rozšířený zejména v USA, Nizozemsku a Velké Británii (Svobodová & Jůva, 1996).
- **Církevní (konfesní) školy** se od běžných liší především obsahem kurikula, které zahrnuje předměty jako náboženství či latina. Výuka je ovlivněna hodnotami příslušného náboženství a může připravovat žáky i na specifické profese, například v oblasti církevní správy či hudby (Dohnalová, 2005). Hodnocení kvality těchto škol je složitější kvůli nedostatku dostupných informací (Průcha, 1996).
- **Moderní alternativní školy** nevycházejí z klasických reformních směrů ani ze zřizování církvemi. Jejich vznik bývá často reakcí na nespokojenost rodičů se stávajícím systémem (Průcha, 2002). Patří sem například koncept Škol podporujících zdraví, který zdůrazňuje zdravý životní styl (Pavlovská et al., 2012; Havlínová, 2003), či program Začít spolu, založený na individuálním přístupu, aktivní spolupráci rodin a důrazu na demokratické principy, odpovědnost a kritické myšlení (Spilková et al., 2005; Pecháčková & Václavík, 2014).

7 Podpora a poradenská činnost v soukromých školách

Jedním z klíčových aspektů vzdělávání v soukromých školách je práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a organizace poradenské činnosti. Tyto oblasti nabývají v kontextu soukromého školství zvláštního významu, neboť menší počet žáků, větší prostor pro individualizaci a úzká spolupráce s rodiči vytvářejí příležitost pro efektivnější a pružnější podporu. Zároveň se však objevují i určité limity, zejména finanční a personální, které mohou rozsah a kvalitu poskytovaných služeb ovlivnit. Následující kapitoly proto analyzují možnosti a hranice podpory žáků se SVP v soukromé škole a dále se věnují specifickým organizace poradenské činnosti v tomto typu vzdělávacích institucích.

7.1 Specifika organizace poradenské činnosti v soukromé škole

Poradenská činnost je nedílnou součástí každé školy a zajišťuje podporu žákům, rodičům i pedagogům v oblasti vzdělávání, osobnostního rozvoje a řešení obtíží. Soukromé školy mají v této oblasti určitou autonomii, která jim umožňuje poradenské služby organizovat flexibilněji než školy státní.

Obvyklou praxí je, že poradenskou činnost zajišťuje výchovný poradce a školní metodik prevence. Větší soukromé školy si mohou dovolit i školního psychologa nebo speciálního pedagoga, menší školy tuto oblast často řeší formou externí spolupráce s pedagogicko-psychologickými poradnami či soukromými odborníky. Výhodou soukromého sektoru je možnost rychlejší reakce na aktuální potřeby žáků a menší administrativní zatížení, což usnadňuje efektivní pomoc.

Specifikem soukromých škol je rovněž užší spolupráce s rodiči. Vzhledem k menšímu počtu žáků a často vyšší míře participace rodičů na životě školy je komunikace mezi rodinou a poradenským pracovištěm intenzivnější a osobnější. Rodiče se tak aktivně podílejí na řešení výchovných i vzdělávacích problémů a poradenské služby mohou lépe reflektovat individuální potřeby dítěte.

Limitem bývá opět finanční zajištění. Zatímco státní školy mohou čerpat prostředky z veřejných zdrojů, soukromé instituce musí část nákladů hradit z vlastních příjmů, což může omezit rozsah dostupných služeb. Ne všechny soukromé školy si tak mohou dovolit systematickou a dlouhodobou přítomnost odborníků na pracovišti.

Dalším specifikem je možnost zaměřit poradenskou činnost podle profilu školy. Alternativně orientované školy mohou více pracovat s principy partnerské komunikace, respektující pedagogiky či s programy podporujícími zdravý životní styl. Poradenská činnost

zde není vnímána jen jako řešení problémů, ale i jako prostředek prevence a celkového rozvoje žáků.

Celkově lze říct, že poradenská činnost v soukromých školách kombinuje výhody menšího, individuálnější zaměřeného prostředí s určitou zranitelností způsobenou finančními a personálními limity. Přesto může díky úzké spolupráci s rodiči a pružnější organizaci představovat velmi efektivní systém podpory.

7.2 Možnosti a limity podpory žáků se SVP v soukromé škole

Soukromé základní školy jsou povinny, stejně jako školy zřizované státem či obcí, vytvářet podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) v souladu se školským zákonem a vyhláškou č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se SVP a žáků nadaných. V praxi to znamená poskytování podpůrných opatření různého stupně – od drobných úprav výuky až po využívání asistenta pedagoga či speciálních pomůcek.

Výhodou soukromých škol je často menší počet žáků ve třídách, což umožňuje individualizovanější přístup a pružnější reakci na specifické potřeby dítěte. Soukromé školy mají rovněž větší prostor pro inovativní a alternativní metody práce, které mohou být pro žáky se SVP přínosnější než klasické frontální vyučování. Důraz na partnerský vztah mezi učitelem a žákem, častější spolupráci s rodiči a flexibilní organizaci výuky lze považovat za další přednosti tohoto prostředí. Na druhou stranu se soukromé školy mohou potýkat s určitými limity. Nejvýznamnějším z nich je finanční náročnost – poskytování podpůrných opatření je sice hrazeno ze státního rozpočtu, nicméně reálná potřeba bývá často vyšší než přidělené prostředky. Dalším limitem je omezená dostupnost odborného personálu, zejména speciálních pedagogů, logopedů či školních psychologů. Malé soukromé školy si často nemohou dovolit zaměstnávat všechny potřebné odborníky na plný úvazek a jsou odkázány na externí spolupráci. Významnou výzvou je také vyvažování mezi inkluzí a udržením specifického charakteru školy. Pokud má škola jasně profilované zaměření (např. alternativní pedagogický směr), nemusí být její metody vždy zcela vhodné pro všechny skupiny žáků se SVP. To může vést k situaci, kdy rodiče dětí se speciálními potřebami čelí odmítnutí nebo nedostatečné podpoře.

Z uvedeného vyplývá, že podpora žáků se SVP v soukromých školách má značný potenciál, zejména díky individualizaci a menšímu počtu žáků. Zároveň však naráží na praktické a ekonomické překážky, které vyžadují aktivní spolupráci školy, rodičů i poradenských zařízení.

8 Metodologie a postup výzkum

8.1 Cíl práce

Cílem této práce je analyzovat formy, podmínky a přínosy spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga při podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) na soukromé základní škole – Soukromá střední škola a základní škola (1. KŠPA) Praha s.r.o. Společná činnost těchto dvou odborných pracovníků představuje klíčový faktor pro úspěšnou inkluzi a efektivní vzdělávání žáků se SVP, a proto je žádoucí detailněji porozumět její organizaci i dopadům na vzdělávací proces.

Aby bylo možné hlavní cíl naplnit, byly stanoveny následující dílčí cíle:

1. **Popsat kompetence a role výchovného poradce a školního speciálního pedagoga** a ukázat jejich význam v rámci poradenského systému školy.
2. **Zjistit, jak spolupráce probíhá v praxi**, zejména jaké formy spolupráce jsou využívány a s jakou četností.
3. **Identifikovat faktory ovlivňující kvalitu spolupráce**, a to jak pozitivní, tak i omezující.
4. **Zhodnotit přínosy spolupráce pro vzdělávání žáků se SVP**, a to z pohledu pedagogického, organizačního i sociálního.
5. **Postihnout specifika spolupráce v prostředí soukromé školy**, která se mohou odlišovat od podmínek škol státních.

Plnění uvedených cílů umožní získat ucelený pohled na roli poradenských pracovníků v soukromém školství a přispěje k hlubšímu porozumění možnostem i limitům jejich spolupráce při podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

8.2 Výzkumné otázky

Na základě stanoveného hlavního cíle a dílčích cílů byly formulovány následující výzkumné otázky, které budou směřovat empirickou část práce:

- Jaké jsou kompetence a role výchovného poradce a školního speciálního pedagoga na soukromé základní škole?
- Jakým způsobem probíhá spolupráce mezi těmito pracovníky v praxi?
- Jaké faktory podporují a jaké naopak limitují kvalitu jejich spolupráce?

- Jaké přínosy má spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga pro vzdělávání žáků se SVP?
- V čem se spolupráce těchto odborníků v prostředí soukromé školy odlišuje od spolupráce na školách státních či obecních?

8.3 Metodologie výzkumu

8.3.1 Výběr školy a respondentů

Výzkum byl realizován na vybrané soukromé základní škole, která má zkušenosti s podporou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) a běžnou státní základní školou v Praze 8. Respondenty byli klíčoví pracovníci zajišťující tuto podporu, konkrétně:

výchovný poradce školy – to jak ze soukromé školy (paní J.),

tak ze státní školy (paní L.)

školní speciální pedagog – to jak ze soukromé školy (paní V.),

tak ze státní školy (paní I.)

učitelé, kteří se podílejí na vzdělávání žáků se SVP a to jak ze státní školy, tak ze soukromé základní školy.

8.3.2 Metody sběru dat

Pro získání relevantních informací se využila metoda polostrukturovaných rozhovorů a jejich následná analýza.

Polostrukturované rozhovory – s výchovným poradcem, školním speciálním pedagogem, učiteli z dané školy. Rozhovory byly zaměřené na kompetence, formy spolupráce, faktory ovlivňující její kvalitu a specifika soukromé školy.

8.3.3 Zpracování a analýza dat

- Rozhovory byly zaznamenány a následně transkribovány.
- Data byla analyzována pomocí tematické analýzy, kdy byly identifikovány hlavní oblasti a vzorce spolupráce.

8.3.4 Etické aspekty

- Účast v rozhovorech byla dobrovolná.
- Účastníci rozhovorů byli informováni o účelu výzkumu a o zajištění anonymizace jejich údajů.

9 Charakteristika vybrané školy a respondentů

V této kapitole je představena vybraná škola, na jejímž prostředí byl realizován výzkum, a rovněž jsou popsáni respondenti, kteří se do něj zapojili. Cílem je poskytnout ucelený přehled o konkrétním školním prostředí, organizační struktuře, počtu žáků a pedagogického sboru, stejně jako o charakteristikách osob, které se účastnily šetření. Tento popis umožní čtenáři lépe porozumět kontextu, ve kterém probíhá spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga při podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Zároveň poskytuje základ pro interpretaci získaných empirických dat a vyhodnocení výzkumných zjištění.

9.1 Charakteristika školy

Vybranou školou pro realizaci výzkumu je **Soukromá střední škola a základní škola 1. KŠPA Praha s.r.o.**, která nabízí vzdělávání na základní i střední úrovni. Škola se odlišuje od veřejných škol především menším počtem žáků ve třídách, což umožňuje individuální přístup a větší flexibilitu při řešení specifických vzdělávacích potřeb žáků.

Škola klade důraz na rozvoj kompetencí žáků, podporu jejich talentu a zároveň na integraci žáků se SVP (specifickými vzdělávacími potřebami). Organizačně je škola členěna do několika ročníků základní i střední části, přičemž každá třída má svého třídního učitele, který koordinuje spolupráci s ostatními odbornými pracovníky školy.

Škola zaměstnává nejen učitele jednotlivých předmětů, ale také výchovného poradce a školního speciálního pedagoga, jejichž činnost je klíčová pro podporu žáků se SVP. Tito odborní pracovníci spolu úzce spolupracují při identifikaci potřeb žáků, plánování podpůrných opatření a poskytování konzultací pedagogickému sboru i rodičům. Dalšími důležitými pracovníky jsou asistenti pedagoga.

V oblasti podpory žáků se SVP škola využívá různé diagnostické nástroje, individuální vzdělávací plány (IVP) a speciální metody práce, které jsou pravidelně vyhodnocovány a upravovány podle aktuálních potřeb žáků.

9.2 Charakteristika respondentů ze soukromé školy

Respondenti byli vybráni cíleně, aby poskytli komplexní pohled na spolupráci mezi odbornými pracovníky a pedagogickým sborem při podpoře žáků se SVP. Do výzkumu byli zařazeni tito respondenti:

3. **Výchovný poradce školy** – jeho hlavní odpovědností je identifikace žáků se specifickými vzdělávacími potřebami, koordinace podpůrných opatření a spolupráce s učiteli, rodiči a dalšími odborníky. V rámci výzkumu poskytuje informace o praxi plánování podpory a o rolích jednotlivých pracovníků školy.
3. **Školní speciální pedagog** – zodpovídá za diagnostiku a individuální podporu žáků se SVP, přípravu IVP a konzultace s učiteli ohledně metod vhodných pro různé potřeby žáků. V rámci výzkumu reflektuje přínosy spolupráce s výchovným poradcem a její dopad na vzdělávání žáků. Pravidelně se setkává se zákonnými zástupci žáků se SVP a přímo metodicky vede asistenty pedagoga.
3. **Pedagogové vyučující v základní škole** – poskytují přímou zpětnou vazbu o fungování podpory žáků, efektivitě IVP a o spolupráci s odbornými pracovníky školy. Jejich zkušenosti ukazují, jak se teoretické postupy realizují v praxi a jaké faktory ovlivňují úspěšnost podpory.

Tento výběr respondentů umožnil získat komplexní pohled na spolupráci mezi pedagogickým sborem a odbornými pracovníky a poskytnout detailní informace o tom, jak soukromá škola podporuje žáky se specifickými vzdělávacími potřebami.

9.3 Charakteristika respondentů ze státní školy

Pro účely této práce byli za respondenty ze státní školy vybráni školní speciální pedagog a výchovná poradkyně. Tito pracovníci představují klíčové odborníky v oblasti podpory žáků se specifickými vzdělávacími potřebami (SVP) a jejich zkušenosti umožňují zmapovat, jak probíhá spolupráce mezi pedagogickými specialisty v podmínkách státního školství. Zařazení respondentů z této školy umožňuje srovnání postupů, možností a limitů podpory žáků se SVP s prostředím soukromé základní školy. Díky tomu lze identifikovat rozdíly ve fungování poradenské činnosti, organizaci spolupráce a dostupnosti podpůrných opatření, které mohou ovlivnit kvalitu vzdělávání žáků se SVP.

9.3.1 Speciální pedagožka

Respondentka je školní speciální pedagožka působící na státní základní škole již 10 let, kde se věnuje podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Její práce zahrnuje diagnostiku vzdělávacích potřeb, tvorbu a aktualizaci individuálních vzdělávacích plánů (IVP) a přímou spolupráci s učiteli. Speciální pedagožka poskytuje konzultace rodičům a pomáhá žákům zvládat obtíže ve výuce i sociálním prostředí školy. Ve státní škole

se často potýká s většími třídami a omezenými zdroji, což klade důraz na plánování, koordinaci a efektivní komunikaci s ostatními pedagogickými pracovníky.

9.3.2 Výchovní poradkyně

Respondentka je výchovná poradkyně působící na škole 5 let, kde se zaměřuje na prevenci, řešení problémového chování a podporu žáků se SVP z pohledu psychosociálního a kariérního rozvoje. V práci úzce spolupracuje se speciální pedagožkou, učiteli i rodiči. Na státní škole je její role často více administrativní a koordinační, vzhledem k vyššímu počtu žáků a komplexnější organizaci podpory. Zajišťuje poradenství, vede jednání s pedagogicko-psychologickou poradnou a přispívá k plánování podpůrných opatření.

9.3.3 Shrnutí

Oba respondenti poskytli cenné informace o praktické spolupráci školního speciálního pedagoga a výchovného poradce v prostředí státní školy. Jejich zkušenosti umožnily srovnání s fungováním podpory na soukromé škole, zejména co se týče organizačních podmínek, dostupných zdrojů a flexibility přístupu k žákům se SVP.

10 Popis průběhu výzkumu

Výzkum byl realizován formou kvalitativního šetření s cílem zjistit, jak probíhá spolupráce mezi školním speciálním pedagogem a výchovným poradcem při podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) a jak se tato spolupráce liší v prostředí soukromé a státní školy.

Pro získání relevantních informací byly použity polostrukturované rozhovory, které umožnily získat podrobné a konkrétní zkušenosti respondentů, zároveň však poskytly dostatečnou volnost pro vyjádření jejich názorů a postřehů. Rozhovory byly vedeny se dvěma klíčovými pracovníky: se školní speciální pedagožkou a s výchovnou poradkyní, jak na soukromé škole, tak na vybrané státní základní škole.

Výběr respondentů byl cílený s ohledem na jejich zkušenosti a přímou účast na podpoře žáků se SVP. Polostrukturované rozhovory umožnily zachytit konkrétní formy spolupráce, používané metody a nástroje, stejně jako přínosy či komplikace, které se při spolupráci objevují.

Rozhovory byly realizovány během školního roku 2024/2025 a každý rozhovor trval přibližně 45–60 minut.

Celý průběh výzkumu byl veden s důrazem na etiku, anonymitu respondentů a důvěrnost získaných informací. Tento postup zajišťuje spolehlivost a objektivitu získaných dat a umožňuje vyvodit smysluplné závěry, které mohou být využity při doporučeních pro praxi.

Výzkum probíhal formou polostrukturovaných rozhovorů, což umožnilo zachytit názory a zkušenosti respondentů a zároveň strukturovat informace tak, aby bylo možné provést srovnání mezi typy škol. Každý rozhovor obsahoval sadu připravených otázek zaměřených na:

- Role a kompetence výchovného poradce a školního speciálního pedagoga.
- Formy a frekvenci spolupráce mezi pracovníky.
- Výhody a limity práce na daném typu školy.
- Přínosy spolupráce pro žáky se SVP.

Rozhovory byly nahrávány s výslovným souhlasem respondentů a následně transkribovány. Analýza se zaměřila na identifikaci rozdílů a podobností v organizaci podpory žáků a spolupráci odborných pracovníků.

11 Analýza a interpretace výsledků

11.1 Spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga

Na základě transkriptů rozhovorů (část rozhovorů je součástí příloh) lze identifikovat několik klíčových aspektů spolupráce, které se liší podle typu školy.

11.1.1 Soukromá základní škola

- Spolupráce je **úzká a flexibilní**, pracovníci se setkávají pravidelně i mimo formální schůzky.
- Individuální vzdělávací plány lze rychle upravovat podle aktuálních potřeb žáků.
- Komunikace s učiteli a rodiči je intenzivní a efektivní.
- Limity jsou spojeny s **omezenými finančními prostředky** a menší dostupností externích specialistů.

11.1.2 Státní základní škola

- Spolupráce je **formální a organizovaná**, často podle stanoveného harmonogramu.
- Flexibilita v úpravě individuálních plánů je omezená byrokracií.
- Výhody zahrnují **širší síť odborníků** a přístup k státem podporovaným programům.
- Omezená možnost individuálního přístupu je dána **většími třídami** a vyšší administrativní zátěží.

11.2 Faktory ovlivňující kvalitu spolupráce

Analýza rozhovorů ukázala, že na kvalitu spolupráce mají vliv tyto faktory:

1. **Velikost školy a tříd** – menší školy umožňují rychlejší koordinaci a přizpůsobení podpory.
2. **Organizační struktura školy** – přímé vedení a menší byrokratická zátěž zvyšují flexibilitu spolupráce.
3. **Dostupnost odborných zdrojů** – státní školy mají větší síť externích specialistů, soukromé školy často kompenzují menší počet zdrojů intenzivnější interní komunikací.
4. **Komunikační kultura** – otevřená a pravidelná komunikace podporuje rychlou reakci na potřeby žáků.

11.3 Přínosy spolupráce pro žáky se SVP

Respondenti z obou typů škol uváděli, že kvalitní spolupráce:

- Zlepšuje **individuální přístup** k žákům.
- Umožňuje **časnou intervenci** při problémech se vzděláváním nebo chováním.
- Posiluje **koordinaci mezi učiteli a odborníky**, čímž se zvyšuje efektivita podpory.
- Přispívá k lepšímu **psychosociálnímu klimatu** ve třídách.

Rozdíly spočívají hlavně v rychlosti a flexibilitě reakce: soukromé školy reagují rychleji, státní školy poskytují širší spektrum odborné podpory.

11.4 Srovnání spolupráce na soukromé a státní škole

Kritérium	Soukromá základní škola	Státní základní škola
Organizace spolupráce	Spolupráce probíhá denně, neformálně i formálně. Pracovníci mají prostor ke konzultacím během vyučování i po něm.	Spolupráce je plánovaná, často v rámci oficiálních porad a setkání. Méně prostoru pro spontánní konzultace.
Komunikace	Přímá, rychlá, neformální, díky menšímu počtu žáků a učitelů. Využívají se i moderní digitální nástroje (např. sdílené dokumenty).	Formálnější, zdlouhavější – probíhá převážně prostřednictvím porad, zápisů a administrativních úkonů.
Individuální vzdělávací plány (IVP)	Úpravy IVP lze realizovat rychle – po domluvě výchovného poradce, speciálního pedagoga, rodičů a vedení školy.	Proces je pomalejší, musí projít oficiálním schvalovacím postupem, častěji je zatížen byrokracií.
Velikost tříd	Menší (10–18 žáků), umožňuje intenzivní individuální přístup a úzkou spolupráci.	Větší (20–30 žáků), individuální přístup je složitější, spolupráce více zaměřena na systémová řešení.
Flexibilita	Vysoká – možné rychle reagovat na potřeby žáků, měnit metody a přístup.	Nízká až střední – omezená rámcovými předpisy a organizačními nařízeními.
Sít' odborníků	Užší – často chybí širší tým (psycholog, logoped), škola si musí externí služby zajistit sama.	Širší – školy mají častější napojení na PPP, SPC a další odborná zařízení financovaná státem.
Byrokracie	Nížší – dokumentace je jednodušší, více prostoru pro pedagogickou práci.	Vyšší – nutné vedení podrobné dokumentace, zprávy a formální zápisy.
Financování	Závisí na školním a možnostech rodičů. Může omezovat nákladnější formy podpory (např. asistenty pedagoga).	Financováno z veřejných zdrojů – větší jistota podpory, možnost financovat asistenty, projekty a programy.

Kritérium	Soukromá základní škola	Státní základní škola
Rychlost reakce na potřeby žáka	Vysoká – rozhodnutí lze učinit ihned po dohodě pracovníků a rodičů.	Nižší – rozhodnutí se realizují až po schválení vedením školy a někdy i zřizovatelem.
Kultura školy	Rodinnější prostředí, otevřenější komunikace mezi učiteli, rodiči a vedením.	Tradičnější model, komunikace více formální, hierarchická.

Tabulka 2 - Spolupráce ve státní a soukromé škole

Z tabulky vyplývá, že podoba spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga se mezi soukromou a státní školou výrazně liší, a to jak v organizačních, tak v praktických aspektech.

V soukromé škole se spolupráce vyznačuje větší flexibilitou a rychlostí reakce. Díky menším třídám a menšímu počtu žáků je možné věnovat se individuálním potřebám intenzivněji a pružněji. Komunikace probíhá často neformálně a okamžitě, což zjednodušuje úpravy individuálních vzdělávacích plánů a rychlé řešení aktuálních problémů. Limitem je však omezená síť odborníků a závislost na finančních možnostech rodičů, které mohou určovat rozsah poskytované podpory (například využívání asistentů pedagoga či externích specialistů).

Naopak ve státní škole je spolupráce více formální a organizačně ukotvená. Výhodou je široká síť odborných pracovišť a možnost čerpání z veřejných zdrojů, což zajišťuje stabilní podporu a dostupnost asistentů pedagoga. Nevýhodou je však nižší flexibilita a zdloouvější procesy, často spojené s administrativní zátěží. Větší počet žáků ve třídách zároveň znesnadňuje individuální přístup a vyžaduje systémovější řešení.

Celkově lze konstatovat, že soukromé školy disponují rychlejšími a méně formálními postupy, zatímco státní školy nabízejí stabilní a široce dostupnou síť podpory, i když za cenu vyšší byrokracie a menší flexibility. Tyto rozdíly potvrzují zjištění z rozhovorů i teoretické poznatky, že typ školy je zásadním faktorem ovlivňujícím kvalitu spolupráce při podpoře žáků se SVP.

11.5 Shrnutí empirické části

Empirická část práce byla zaměřena na analýzu spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga při podpoře žáků se specifickými vzdělávacími potřebami v prostředí soukromé a státní základní školy. Výzkum, realizovaný prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů a komparativní analýzy, směřoval k naplnění pěti hlavních dílčích cílů.

Za prvé byly popsány **kompetence a role výchovného poradce a školního speciálního pedagoga** a ukázán jejich význam v rámci poradenského systému školy. Oba odborníci představují klíčové články při koordinaci podpory žáků se SVP, avšak v každém typu školy je rozsah jejich činnosti a uplatnění poněkud odlišný – v soukromých školách převažuje důraz na flexibilní individuální práci, zatímco ve státních školách na systematické a institucionálně ukotvené postupy.

Za druhé bylo zjištěno, **jak spolupráce probíhá v praxi**, zejména jaké formy a s jakou četností jsou využívány. V soukromé škole převažuje neformální, každodenní a pružná komunikace, která umožňuje rychlou reakci na aktuální potřeby žáků. Ve státní škole spolupráce probíhá spíše formálně, prostřednictvím pravidelných porad, a je méně častá v rámci spontánních interakcí.

Za třetí byly identifikovány **faktory ovlivňující kvalitu spolupráce**. Mezi pozitivní faktory patřily otevřená komunikace, odborná důvěra a podpora vedení školy. Omezujícími faktory jsou především nedostatek času a administrativní zátěž ve státních školách, zatímco u škol soukromých se jedná o omezenou dostupnost širší sítě odborníků a finanční náročnost některých forem podpory.

Za čtvrté byly zhodnoceny **přínosy spolupráce pro vzdělávání žáků se SVP**. V obou prostředích byla spolupráce hodnocena jako nezbytná, a to jak z hlediska pedagogického (efektivnější individualizace výuky), tak organizačního (koordinace podpůrných opatření), i sociálního (posilování inkluzivního klimatu školy).

Za páté byla postížena **specifika spolupráce v prostředí soukromé školy**, která se liší od podmínek škol státních. Mezi hlavní odlišnosti patří menší počet žáků, úzká vazba mezi školou a rodiči a možnost pružně reagovat na nové potřeby. Tyto faktory umožňují vyšší míru individualizace a přímého zapojení rodičů do procesu podpory.

Celkově lze shrnout, že ačkoliv základní role a cíle spolupráce zůstávají stejné, konkrétní podoba její realizace se významně liší podle typu školy. Výsledky výzkumu tak přinášejí ucelený obraz o možnostech, limitech a specifikách poradenské činnosti v soukromém i státním školství a vytvářejí pevný základ pro závěrečnou diskuzi.

12 Shrnutí z rozhovorů a srovnání škol

12.1 Soukromá základní škola

Respondenti ze soukromé školy uváděli, že spolupráce mezi výchovnou poradkyní a speciálním pedagogem je úzká, pravidelná a flexibilní. Díky menším třídám a nižšímu počtu žáků je možné individuálně reagovat na potřeby každého žáka. Hlavní výhodou je možnost rychle zavádět nové podpůrné strategie a upravovat individuální plány podle aktuálních potřeb žáků. Limity se týkají především dostupnosti externích specialistů a některých finančních omezení.

12.2 Státní základní škola

Na státní škole byla spolupráce respondentů popisována jako formální, organizovaná a částečně byrokratická. Setkání probíhají pravidelně, avšak flexibilita je omezená a reakce na nové potřeby žáků je pomalejší. Výhodou je přístup k širší síti odborníků, státem podporovaným programům a externím institucím. Limity se týkají větších tříd, nižší možnosti individuálního přístupu a vyšší administrativní zátěže.

12.3 Hlavní rozdíly

- **Flexibilita a rychlost reakce** – soukromá škola umožňuje rychlejší úpravy individuálních plánů.
- **Byrokracie** – státní škola vyžaduje dodržování striktních předpisů.
- **Velikost tříd a počet žáků** – menší třídy na soukromé škole zvyšují efektivitu podpory.
- **Dostupnost odborníků** – státní škola nabízí širší síť externích specialistů.

Tato srovnání poskytují jasný obraz o tom, jak typ školy ovlivňuje spolupráci mezi výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem a jak se odráží v efektivitě podpory žáků se SVP.

13 Diskuze

Cílem této kapitoly je diskutovat výsledky výzkumu ve vztahu k jednotlivým výzkumným otázkám, které byly formulovány na základě hlavního cíle a dílčích cílů práce. Diskuze zároveň umožňuje zasadit zjištěná data do širšího kontextu odborné literatury a porovnat poznatky z prostředí soukromé a státní základní školy.

13.1 Odpověď na výzkumnou otázku 1

Jaké jsou kompetence a role výchovného poradce a školního speciálního pedagoga na soukromé základní škole a jaký je jejich význam v rámci poradenského systému školy?

Výzkum ukázal, že role a kompetence obou pracovníků jsou v mnohém shodné s legislativním vymezením a doporučeními odborné literatury. Výchovný poradce v soukromé škole zastává především roli koordinátora podpory, zaměřuje se na oblast profesní orientace žáků, spolupráci s rodiči a řešení problémových situací. Školní speciální pedagog je naopak primárně orientován na diagnostiku speciálních vzdělávacích potřeb, tvorbu a realizaci podpůrných opatření a metodickou podporu učitelů. Význam jejich činnosti v rámci poradenského systému školy je zásadní, neboť vzájemnou spoluprací zajišťují komplexní podporu žáků se SVP. V prostředí soukromé školy se navíc jejich role často překrývají a doplňují, což umožňuje větší pružnost a individuální přístup.

13.2 Odpověď na výzkumnou otázku 2

Jakým způsobem probíhá spolupráce mezi těmito pracovníky v praxi, jaké formy spolupráce jsou využívány a s jakou četností?

Spolupráce probíhá v obou typech škol, avšak její formy a četnost se liší. V soukromé škole převažuje neformální, každodenní komunikace, která probíhá často spontánně a podle aktuálních potřeb žáků. Společné konzultace a setkávání se odehrávají častěji a mají méně rigidní strukturu. Ve státní škole má spolupráce spíše institucionální charakter – realizuje se v rámci pravidelných porad, metodických setkání či řešení konkrétních případů. Četnost neformálních kontaktů je nižší, což souvisí s větší administrativní zátěží a vyšším počtem žáků.

13.3 Odpověď na výzkumnou otázku 3

Jaké faktory podporují a jaké naopak limitují kvalitu jejich spolupráce?

K pozitivním faktorům patří otevřená komunikace, vzájemná důvěra, jasné vymezení kompetencí a podpora ze strany vedení školy. V soukromé škole byla významným

podpurným faktorem také menší velikost pedagogického sboru a možnost rychlého rozhodování. Naopak limitujícím faktorem ve státní škole byl především nedostatek času, značná administrativní zátěž a omezené kapacity poradenského týmu. V soukromé škole se jako limit ukázala spíše menší dostupnost externí odborné podpory (např. PPP, SPC) a finanční omezení spojená s náročnějšími formami podpurných opatření.

13.4 Odpověď na výzkumnou otázku 4

Jaké přínosy má spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga pro vzdělávání žáků se SVP z pedagogického, organizačního i sociálního hlediska?

Pedagogickým přínosem je především individualizace výuky a efektivní nastavování podpurných opatření, která reflektují konkrétní potřeby žáků. Organizační přínosy spočívají v koordinaci činností celého pedagogického týmu, lepším plánování podpory a snižování rizika duplicitní či neefektivní práce. Ze sociálního hlediska spolupráce přispívá k inkluzivnímu klimatu školy, zvyšuje důvěru rodičů a umožňuje rychlejší a citlivější řešení krizových situací.

13.5 Odpověď na výzkumnou otázku 5

V čem se spolupráce těchto odborníků v prostředí soukromé školy odlišuje od spolupráce na školách státních či obecních?

Hlavním rozdílem je míra flexibility a rychlosti, s jakou může být podpora žákům poskytována. V soukromých školách je spolupráce více neformální, probíhá častěji a často zahrnuje i užší spolupráci s rodiči. Menší počet žáků a individuální přístup umožňují hlubší zapojení speciálního pedagoga do každodenního života školy. Naproti tomu ve státních školách je spolupráce více formalizovaná a vymezená pravidly, což přináší vyšší míru systémovosti, ale zároveň menší pružnost. Specifikem soukromé školy je také možnost využívat alternativní přístupy a inovativní metody, které nejsou vázány na rigidní rámec.

13.6 Shrnutí a interpretace vlastních výsledků

Výsledky výzkumu ukazují, že spolupráce mezi výchovným poradcem (VP) a školním speciálním pedagogem (ŠSP) je oběma stranami vnímána jako klíčová a přínosná. Respondenti shodně uváděli, že spolupráce probíhá na více úrovních – v diagnostické, metodické i administrativní rovině. Zvláště významná je společná účast při tvorbě a naplňování individuálních vzdělávacích plánů (IVP), při depistáži žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a při komunikaci s rodiči.

Zjištění potvrzují, že kvalitní spolupráce VP a ŠSP má přímý pozitivní dopad na průběh vzdělávání žáků se SVP. Koordinovaný postup obou pracovníků vede k rychlejší intervencím, přesnějším metodickým doporučením i lepší následné podpoře pedagogů. Výsledky rovněž ukazují rozdíly mezi soukromou a státní školou – zatímco soukromá škola umožňovala větší flexibilitu a operativnost, ve státní škole byla spolupráce rámována formálnějšími postupy a pravidly. Tento aspekt poukazuje na to, že institucionální kontext školy výrazně ovlivňuje podobu poradenské činnosti.

Z praktického hlediska lze doporučit:

- posilovat spolupráci mezi poradenskými pracovníky formou pravidelných konzultací i neformálních setkání,
- vytvářet podmínky pro dostatečný časový prostor na poradenskou činnost,
- podporovat sdílení dobré praxe mezi státními a soukromými školami,
- klást důraz na metodickou podporu učitelů, kteří pracují se žáky se SVP.

13.7 Srovnání s existující literaturou

Závěry práce jsou v souladu s poznatky autorů, kteří zdůrazňují význam týmového přístupu v poradenských službách školy. Ti uvádějí, že efektivní komunikace a jasně vymezené kompetence členů poradenského týmu jsou zásadní podmínkou úspěšné podpory žáků. Podobně i další autoři kladou důraz na odbornou koordinaci při práci se žáky se SVP a potvrzují, že kvalitně nastavená spolupráce vede k individualizaci vzdělávacího procesu.

Odlišnosti se objevují při porovnání se starší odbornou literaturou, která často akcentovala diagnostickou funkci poradenské role ve škole a kladla menší důraz na preventivní působení, podporu duševní pohody či práci s klimatem školy. Výsledky této práce naopak ukazují moderní pojetí poradenské činnosti jako komplexní podpory zaměřené nejen na žáka samotného, ale také na pedagogy a širší sociální prostředí.

13.8 Vysvětlení odlišností

Možné odlišnosti mezi výsledky výzkumu a některými teoretickými východisky lze vysvětlit několika faktory. Za prvé je nutné brát v úvahu metodologický rámec výzkumu – ten zachycuje subjektivní výpovědi konkrétních pracovníků, kteří mají své individuální profesní zkušenosti a osobnostní nastavení. Za druhé se poradenský systém v českém školství v posledních letech výrazně proměňuje s rostoucím důrazem na inkluzi, týmovou spolupráci a rozšířené spektrum podpůrných opatření. Za třetí sehrávají roli i odlišnosti mezi

jednotlivými typy škol – soukromé školy mají větší provozní flexibilitu a menší rezistenci k inovativním přístupům, zatímco školy státní jsou více svázány formálními pravidly a organizační strukturou.

13.9 Identifikace limitů a slabých míst

Výzkum je limitován především velikostí vzorku, který zahrnoval čtyři respondenty ze dvou škol. Z toho důvodu není možné závěry zobecňovat na celou populaci školních poradenských pracovišť v České republice. Výsledky vycházejí z kvalitativních rozhovorů, nebylo provedeno přímé pozorování poradenské praxe ani analýza dokumentace. Další omezení spočívá v možném vlivu loajality pracovníků vůči škole, což mohlo vést k idealizovanému popisu některých aspektů spolupráce. Je třeba počítat také s tím, že výpovědi nemusí postihnout perspektivu dalších zainteresovaných osob, jako jsou třídní učitelé, asistenti pedagoga či rodiče.

13.10 Nezodpovězené otázky

Výzkum se nezabýval šíří dalších relevantních faktorů, které mohou ovlivňovat podobu spolupráce příslušných pracovníků. Nezodpovězené zůstávají otázky týkající se:

- vlivu velikosti školy na strukturu poradenského pracoviště,
- rozdílů mezi jednotlivými typy SVP a specifickými skupinami žáků,
- vlivu osobnostního souladu pracovníků na kvalitu týmové práce,
- perspektivy žáků a rodičů ve vztahu k poradenské podpoře,
- dlouhodobých dopadů poradenských intervencí na školní výsledky a sociální začlenění žáků.

13.11 Návrhy na budoucí výzkum

Na základě provedeného výzkumu lze doporučit několik směrů pro další bádání. Za vhodné se jeví realizace výzkumu ve větším počtu škol, případně i v jiných regionech, s cílem zachytit širší škálu poradenských přístupů a organizačních modelů. Dále by bylo přínosné využít smíšené výzkumné strategie, které kombinují rozhovory, pozorování a analýzu dokumentů. Perspektiva žáků a rodičů by mohla přinést cenné doplnění pohledu. Vhodným směrem je také longitudinální sledování poradenské intervence v delším časovém období, které by umožnilo zhodnotit její dlouhodobý dopad.

13.12 Shrnutí diskuze

Výsledky výzkumu ukazují, že spolupráce mezi výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem je klíčovým prvkem podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. K efektivnímu fungování poradenské práce zásadně přispívají vzájemná komunikace, sdílení informací a respektování kompetencí jednotlivých rolí. Diskuze potvrzuje soulad výsledků s aktuálním pojetím poradenských služeb ve škole, které jsou charakterizovány multidisciplinární spoluprací a důrazem na inkluzi, individualizaci a preventivní působení.

Diskuze potvrdila, že stanovené výzkumné otázky byly zodpovězeny a přinesly ucelený obraz o možnostech, limitech a přínosech spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga. Zatímco v obou typech škol se jedná o klíčovou součást podpory žáků se SVP, liší se zejména způsob a kontext, v němž tato spolupráce probíhá. Výsledky tak přispívají k hlubšímu porozumění poradenskému systému a mohou být inspirací pro praxi v obou segmentech školství.

Závěr

Cílem této závěrečné práce bylo analyzovat formy, podmínky a přínosy spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga při podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, a to v prostředí soukromé základní školy. Výzkum byl doplněn srovnáním s praxí státní základní školy, což umožnilo postihnout specifika obou typů školského prostředí a vyvodit závěry užitečné pro pedagogickou praxi.

Na základě teoretických východisek a empirického šetření lze konstatovat, že všechny stanovené dílčí cíle byly splněny. Byly popsány kompetence a role výchovného poradce i školního speciálního pedagoga a ukázán jejich význam v poradenském systému školy. Bylo zjištěno, že spolupráce těchto odborníků probíhá v praxi prostřednictvím formálních i neformálních forem, přičemž jejich četnost a intenzita jsou významně ovlivněny typem školy. Identifikovány byly rovněž faktory podporující (otevřená komunikace, vzájemná důvěra, podpora vedení školy) i omezující (nedostatek času, administrativní zátěž, omezené kapacity) kvalitu spolupráce.

Z pedagogického hlediska je přínosem spolupráce především individualizace výuky a efektivní nastavování podpůrných opatření. Organizační rovina ukázala, že spolupráce napomáhá k lepší koordinaci práce pedagogického týmu a k optimalizaci podpůrného systému. Ze sociální perspektivy spolupráce významně přispívá k budování inkluzivního prostředí školy a k posílení důvěry mezi školou a rodinou.

Specifika spolupráce v prostředí soukromé školy spočívají především v menší organizační struktuře, větší míře flexibility a častější neformální komunikaci mezi poradenskými pracovníky. To umožňuje rychlejší reakci na potřeby žáků a těsnější spolupráci s rodiči. Oproti tomu ve státních školách je spolupráce více formalizovaná, svázaná institucionálními pravidly, což sice zajišťuje systémovost, ale snižuje pružnost.

Výsledky práce ukazují, že bez ohledu na typ školy je spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga klíčová pro efektivní podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Zároveň potvrzují, že prostředí soukromých škol nabízí prostor pro inovativní a flexibilní postupy, které mohou být inspirací i pro státní školy.

Závěrem lze konstatovat, že práce přispěla k hlubšímu porozumění možnostem a limitům poradenského systému školy a poukázala na nezastupitelnou úlohu spolupráce výchovného poradce a školního speciálního pedagoga. Výsledky mají nejen teoretický, ale

i praktický význam, protože mohou být využity jako podnět k dalšímu rozvoji poradenských služeb na základních školách v České republice.

Seznam literatury

BASLEROVÁ, Pavlína et al. 2015. *Školní speciální pedagog: kompetence, činnosti a spolupráce ve škole*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání.

BLOCK, Peter. 2007. *Staňte se špičkovým poradcem*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1750-0.

DRAPELA, J. V. et al. 1995. *Vybrané poradenské směry: teorie a strategie*. [místo vydání neuvedeno]: [nakladatel neuveden]. ISBN 80-7184-011-4.

GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. 1996. *Waldorfská škola*. [místo vydání neuvedeno]: [nakladatel neuveden]. ISBN 80-85783-09-6.

HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. 2006. *Pedagogická psychologie pro vychovatele*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7290-243-1.

HAINSTOCK, Elizabeth G. 2013. *Metoda Montessori a jak ji učit doma: předškolní léta*. Praha: Pragma. ISBN 978-80-7349-370-7.

HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. 2010. *Inkluzivní vzdělávání: vzdělávání a praxe*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3070-7.

HAVLÍNOVÁ, Miluše, Zora SYSLOVÁ a Bohumíra ŠMAHELOVÁ. 2000. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-383-8.

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. 2008. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2429-4.

KNOTOVÁ, Dana et al. 2014. *Školní poradenství*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4502-2.

KOHOUTEK, Rudolf. 1999. *Historie pedagogicko-psychologického poradenství*. Brno: CERM. ISBN 80-7204-115-0.

KOHOUTEK, Rudolf et al. 2003. *Teorie a praxe výchovného poradenství pro mládež*. Brno: Vysoká škola Karla Engliša. ISBN 80-86710-03-3.

KUCHARSKÁ, Anna. 2013. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0497-8.

MERTIN, Václav, Lenka KREJČOVÁ et al. 2020. *Výchovné poradenství*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-174-5.

MICHALÍK, Jan et al. 2015. *Speciální pedagogika v inkluzivní škole*. Olomouc: [nakladatel neuveden].

NAJMONOVÁ, Marie et al. 2023. *Praxe v uplatňování inkluzivních přístupů*. České Budějovice: Jihočeská univerzita. ISBN 978-80-7694-018-5.

NOVOSAD, Libor. 2009. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním*. [místo vydání neuvedeno]: [nakladatel neuveden]. ISBN 80-7367-509-9.

OPEKAROVÁ, Olga. 2010. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. [místo vydání neuvedeno]: [nakladatel neuveden]. ISBN 80-86723-96-8.

PAVLOVSKÁ, Marie, Zora SYSLOVÁ a Bohumíra ŠMAHELOVÁ. 2012. *Dějiny předškolní pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5981-8.

PEŠOVÁ, Ilona a Miroslav ŠAMALÍK. 2006. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-1216-4.

POHNĚTALOVÁ, Yveta a Vladimír VÁCLAVÍK. 2014. *Alternativní edukační koncepce v současné pedagogické praxi*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-501-1.

PRŮCHA, Jan. 1996. *Alternativní školy*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-072-3.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. 2013. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

PRŮCHA, Jan. 2013. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0565-4.

RÝDL, Karel. 2001. *Peter Petersen a pedagogika jenského plánu*. Praha: ISV. ISBN 80-85866-87-0.

SLOWÍK, Josef. 2022. *Inkluzivní speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-3010-8.

SPILKOVÁ, Vladimíra (ed.) a Michaela BLOUDKOVÁ. 2005. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7178-942-0.

SVOBODOVÁ, Dagmar. 2015. *Profesní poradenství: vybrané kapitoly*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5092-7.

SVOBODOVÁ, Jarmila a Vladimír JŮVA. 1996. *Alternativní školy*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-19-2.

VALENTA, Milan. 1993. *Waldorfská pedagogika a jiné alternativy*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-7067-274-9.

VÍTKOVÁ, Marie. 1998. *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-51-6.

Zákony a vyhlášky

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

DAČEVOVÁ, R. a J. NĚMEC. 2022. *Co očekávají rodiče od školy a jak ji vybírají? Pedagogická orientace* [online]. 32(1). [cit. 2025-10-23]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/30993/26348>

EURYDICE. 2021. *Česká republika: Organizace soukromého sektoru vzdělávání* [online]. [cit. 2025-10-23]. Dostupné z: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/cs/eurypedia/czechia/organizace-soukromeho-sektoru-vzdelavani>

JARKOVSKÁ, Lucie. 2018. *Ohrožují soukromé školy rovný přístup ke vzdělávání v České republice? Sociální pedagogika* [online]. 6(1), s. 47–57. [cit. 2025-10-23]. Dostupné z: <https://soced.cz/wp-content/uploads/2018/04/STUDY-SocEd-T3-6-1-2018-Lucie-Jarkovska.pdf>

MAZÚCHOVÁ, R. 2023. *Respekt k žákům v české škole: více případová studie dvou základních škol. Studia paedagogica* [online]. 28(1), s. 61–81. [cit. 2025-10-23]. Dostupné z: <https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/33163/31995>

MICHALÍK, Jan et al. 2015. *Výchovný poradce. In: Katalog podpůrných opatření* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého. [cit. 2025-10-23]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/6-skola-apodpurna-opatreni/6-7-vychovny-poradce/>

MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ, Lenka FELCMANOVÁ et al. 2015. *Katalog podpůrných opatření: Pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4675-2. [cit. 2025-08-02]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/personalni-podminky/12-2-3-skolni-specialni-pedagog/>

SIMONOVÁ, Jana. 2017. *Charakteristiky dobré základní školy z pohledu rodičů. Pedagogická orientace* [online]. 27(1), s. 136–159. [cit. 2025-10-23]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/6743/pdf>

SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ CENTRUM VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ. *Etický kodex poradenských pracovníků v SPC* [online]. [cit. 2025-08-02]. Dostupné z: <https://spc.val-mez.cz/stranka.php?stranka=34>

Seznam obrázků, tabulek, grafů a diagramů

Tabulka 1 - Srovnání změn.....	11
Tabulka 2 - Spolupráce ve státní a soukromé škole	46

Rozhovory

Cíl: zjistit kompetence, formy spolupráce a přínosy pro žáky se SVP.

Otázky:

1. Jak byste popsala svou roli a kompetence na škole?
2. Jak probíhá vaše spolupráce s výchovným poradcem? Jak často se setkáváte a jaké formy spolupráce využíváte?
3. Co podle vás podporuje efektivní spolupráci? A co ji naopak omezuje?
4. Jaký přínos má vaše spolupráce pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?
5. V čem se spolupráce ve vaší škole liší od zkušeností, které máte s jinými (např. státními) školami?

Rozhovor 1 – Speciální pedagožka, soukromá základní škola

1. Role a kompetence:

„Mou hlavní rolí je diagnostika vzdělávacích potřeb žáků, individuální plánování podpory a spolupráce s učiteli. Pomáhám také při integraci žáků se SVP do třídního kolektivu. Ve škole je má role jasně definována, což usnadňuje koordinaci s ostatními pracovníky.“

2. Spolupráce s výchovným poradcem:

„Setkáváme se pravidelně každý týden a spolupracujeme při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů (IVP), konzultujeme problémy a řešíme situace vyžadující pedagogické či psychologické zásahy. Formy spolupráce zahrnují osobní schůzky, e-maily i krátké konzultace po vyučování.“

3. Faktory ovlivňující spolupráci:

„Efektivitu podporuje otevřená komunikace, jasně definované kompetence a vzájemná důvěra. Limitujícím faktorem může být nedostatek času během náročného období školního roku.“

4. Přínos spolupráce:

„Spolupráce umožňuje rychlou identifikaci potřeb žáků a koordinovanou podporu, což vede ke zlepšení jejich výsledků a sociální adaptace ve třídě.“

5. Odlišnosti od státních škol:

„Naše škola má menší počet žáků, což usnadňuje individuální přístup a flexibilní spolupráci. Větší autonomie soukromé školy umožňuje rychlejší zavádění nových metod podpory.“

Rozhovor 2 – Výchovná poradkyně, soukromá základní škola

Cíl: doplnit informace od speciální pedagožky, potvrdit role, formy spolupráce, identifikovat omezení.

Otázky:

1. Jak byste popsala svou roli a kompetence ve škole?
2. Jak spolupracujete se školním speciálním pedagogem při podpoře žáků se SVP?
3. Jaké formy spolupráce používáte a s jakou frekvencí?
4. Které faktory podporují a které naopak omezují kvalitu spolupráce?
5. Jak hodnotíte dopad spolupráce na vzdělávání žáků a fungování školy?

1. Role a kompetence:

„Mým úkolem je poradenská činnost, prevence rizikového chování a spolupráce s pedagogy a rodiči. Kompetence jsou jasně vymezené a často se prolínají se školním speciálním pedagogem, zejména u žáků se SVP.“

2. Spolupráce se speciálním pedagogem:

„Setkáváme se týdně, konzultujeme pokroky žáků, řešíme krizové situace a plánujeme intervenci. Formy spolupráce: pravidelné schůzky, sdílení dokumentace, ad hoc konzultace.“

3. Faktory ovlivňující spolupráci:

„Pozitivně působí otevřenost, vzájemná respektující komunikace a společný zájem na prospěchu žáků. Omezením je někdy nedostatek personálu a časová náročnost.“

4. Přínosy spolupráce:

„Žáci mají rychlejší podporu, učitelé jasnější instrukce, a celkově se zvyšuje efektivita vzdělávacího procesu. Spolupráce přispívá i k lepší komunikaci s rodiči.“

5. Odlišnosti:

„Ve srovnání se státní školou máme možnost rychle zavádět individuální metody a flexibilně reagovat na aktuální potřeby žáků.“

Rozhovor 3 – Speciální pedagožka, státní základní škola

Cíl: srovnání s praxí soukromé školy, potvrzení specifík spolupráce a omezení.

Otázky:

1. Jaká je vaše role a kompetence na škole?
2. Jak probíhá spolupráce s výchovným poradcem? Které formy spolupráce využíváte?
3. Jaké faktory podporují efektivní spolupráci a co ji limituje?
4. Jaký přínos má spolupráce pro žáky se SVP?
5. Jak byste porovнала spolupráci na státní škole s vaší zkušeností ze soukromých škol (pokud nějakou máte) nebo s ideálním modelem spolupráce?

1. Role a kompetence:

„Mou hlavní funkcí je diagnostika a individuální podpora žáků se SVP. Role je spíše formalizovaná, méně flexibilní než v soukromé škole, často se orientuje na povinné procedury a dokumentaci.“

2. Spolupráce s výchovným poradcem:

„Spolupracujeme, ale schůzky bývají spíše nepravidelné, často ad hoc. Formy spolupráce: krátké konzultace, sdílení dokumentace, doporučení vedení školy.“

3. Faktory ovlivňující spolupráci:

„Pozitivně působí zkušenosti a iniciativa jednotlivců. Limitujícím faktorem je přetíženost pracovníků, administrativní náročnost a větší počet žáků.“

4. Přínosy spolupráce:

„Koordinovaná podpora pomáhá žákům zvládat školní nároky, ale někdy jsou omezené možnosti individuálních intervencí.“

5. Odlišnosti od soukromé školy:

„Větší třídy a formální rámec spolupráce omezují flexibilitu. Individuální přístup je obtížnější, spolupráce je více procedurální než praktická.“

Rozhovor 4 – Výchovní poradkyně, státní základní škola

Cíl: doplnit pohled na spolupráci, poté umožnit vyvození závěrů k výzkumným otázkám.

Otázky:

1. Jak byste popsala svou roli a kompetence v poradenském systému školy?
2. Jak spolupracujete se školním speciálním pedagogem při podpoře žáků se SVP?
3. Jaké formy spolupráce nejčastěji používáte a proč?
4. Jaké faktory pozitivně či negativně ovlivňují kvalitu spolupráce?
5. Jak hodnotíte přínos spolupráce pro žáky, učitele a školu jako celek?

1. Role a kompetence:

„Zajišťuji prevenci rizikového chování, podporu žáků a spolupráci s učiteli a rodiči. Kompetence jsou formálně definované, někdy se překrývají se školním speciálním pedagogem.“

2. Spolupráce se speciálním pedagogem:

„Probíhá nepravidelně, často v reakci na vzniklé problémy. Formy spolupráce: krátké konzultace, písemné záznamy, doporučení řešení vedením školy.“

3. Faktory ovlivňující spolupráci:

„Podporuje ji otevřená komunikace a spolupráce jednotlivců. Limitace: časová náročnost, počet žáků, administrativní zátěž.“

4. Přínosy spolupráce:

„Pomáhá cíleně reagovat na potřeby žáků a poskytovat podporu tam, kde je nejvíce potřeba, ale není tak flexibilní jako na menší soukromé škole.“

5. Odlišnosti:

„Větší třídy, přísnější formální pravidla a administrativní omezení ztěžují individuální přístup a rychlou reakci na vzniklé situace.“

Rozhovor 5 – učitel 1. stupně soukromé základní školy

Délka praxe: 8 let

1. Jak byste popsal spolupráci mezi vámi, výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem?

„Spolupráce je u nás poměrně intenzivní a pravidelná. Máme nastavené týdenní porady školního poradenského týmu, kde se scházíme společně s výchovným poradcem, speciálním pedagogem a někdy i s asistentem pedagoga. Informace si předáváme průběžně, nejen formálně, ale i neformálně během dne.“

2. Jaké formy spolupráce nejčastěji využíváte?

„Nejčastěji jde o konzultace k jednotlivým žákům, společnou tvorbu individuálních vzdělávacích plánů a průběžné hodnocení jejich efektivity. Speciální pedagog mi často pomáhá s návrhem konkrétních metod práce ve výuce, zatímco výchovný poradce řeší komunikaci s rodiči a případně i s poradenskými zařízeními.“

3. Jak vnímáte rozdělení kompetencí mezi výchovným poradcem a speciálním pedagogem?

„U nás je to poměrně dobře nastavené. Speciální pedagog je odborník na diagnostiku a konkrétní práci se žákem, zatímco výchovný poradce má spíše koordinační a komunikační roli. Někdy se jejich činnosti prolínají, ale spíš to vnímám jako výhodu než problém.“

4. Jaké faktory podle vás nejvíce ovlivňují kvalitu této spolupráce?

„Zásadní je otevřená komunikace a ochota spolupracovat. Velkou roli hraje také menší počet žáků ve třídách, což je výhoda soukromé školy. Máme více času na individuální přístup. Důležitá je i podpora vedení školy, které spolupráci aktivně podporuje.“

5. Jaké přínosy má tato spolupráce pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?

„Žáci mají komplexnější podporu. Díky spolupráci dokážeme rychle reagovat na jejich potřeby a upravovat výuku. Významné je i to, že se cítí více přijímaní a méně stigmatizovaní. Vnímám, že mají větší šanci na úspěch.“

6. Setkáváte se i s nějakými bariérami nebo problémy?

„I když je situace relativně dobrá, někdy narážíme na časové možnosti – sladit všechny členy týmu není vždy jednoduché. Občas také chybí jasné metodické vedení zvenčí, například od poradenských zařízení.“

7. Jak probíhá spolupráce s rodiči?

„Velmi úzce. Rodiče jsou často aktivní a mají zájem o spolupráci. Výchovný poradce je hlavní kontaktní osoba, ale já i speciální pedagog se účastníme schůzek. Společně nastavujeme cíle a strategie.“

8. Jak byste celkově zhodnotil úroveň spolupráce na vaší škole?

„Hodnotil bych ji jako nadstandardní. Myslím si, že právě díky dobré spolupráci se nám daří efektivně podporovat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.“

Rozhovor 6 – učitel 1. stupně státní základní školy

Délka praxe: 15 let

1. Jak byste popsal spolupráci mezi vámi, výchovným poradcem a školním speciálním pedagogem?

„Spolupráce funguje, ale není tak pravidelná, jak bych si představoval. Setkáváme se spíše podle potřeby, většinou když řešíme konkrétní problém u žáka. Každý má hodně práce, takže prostor pro systematickou spolupráci je omezený.“

2. Jaké formy spolupráce nejčastěji využíváte?

„Nejčastěji jde o konzultace – například když mám ve třídě žáka s obtížemi, obrátím se na speciálního pedagoga. Výchovný poradce se zapojuje hlavně při komunikaci s rodiči nebo při řešení výchovných problémů.“

3. Jak vnímáte rozdělení kompetencí mezi těmito odborníky?

„Někdy není úplně jasné, kdo má co řešit. Některé činnosti se překrývají, například při tvorbě IVP nebo komunikaci s rodiči. To může vést ke zmatku nebo zdržení.“

4. Jaké faktory ovlivňují kvalitu spolupráce?

„Největší problém je nedostatek času a vysoký počet žáků ve třídách. Také administrativní zátěž je velká. Důležitá je samozřejmě komunikace, ale na tu často nezbývá prostor.“

5. Jaké přínosy má spolupráce pro žáky se SVP?

„I přes omezení je spolupráce přínosná. Speciální pedagog mi pomáhá lépe porozumět potřebám žáků a upravit výuku. Výchovný poradce zase pomáhá řešit širší souvislosti, například rodinné zázemí.“

6. S jakými bariérami se setkáváte?

„Kromě času je to i nedostatek personálních kapacit. Speciální pedagog není vždy k dispozici v rozsahu, jaký by byl potřeba. Také komunikace někdy vážne, protože nemáme pravidelná setkání.“

7. Jak probíhá spolupráce s rodiči?

„Různě. Někteří rodiče spolupracují dobře, jiní méně. Výchovný poradce většinou zajišťuje oficiální komunikaci, ale jako třídní učitel jsem s rodiči v kontaktu nejčastěji já.“

8. Jak byste celkově zhodnotil spolupráci na vaší škole?

„Řekl bych, že je funkční, ale má rezervy. Kdyby bylo více času, lepší organizace a jasnější vymezení rolí, mohla by být mnohem efektivnější.“